

ÖREBRO UNIVERSITET

Institutionen för juridik, psykologi och socialt arbete

Socialt arbete

Examensarbete

Kandidatnivå, 15 högskolepoäng

HT 2019

Den våldsutsatta kvinnan eller den våldsutövande mannen. Vem bär det egentliga ansvaret för mäns våld mot kvinnor i nära relationer?

*En kvalitativ textanalys av kommunala handlingsplaner om våld i nära
relationer.*

Författare:

Lisa Liljegren &
Maria Lööf

Handledare:

Pia Aronsson

Strunt i våld på arbetsplatsen, nu går vi hem. Det är så många män som mördar sin partner eller före detta partner att vi har gott och väl tusen mord av det slaget om året - vilket innebär att antalet dödsoffer på tre år överstiger dödsiffran för 11 september-dåden, men det är ingen som förklarar krig mot just den här sortens terrorism. (Ett annat sätt att uttrycka det: de över 11 766 personer som har mördats genom våld i nära relationer mellan 11 september 2001 och 2012 överstiger antalet dödsoffer den dagen plus alla amerikanska soldater som har blivit dödade i "kriget mot terrorismen".) Om vi pratade om brott som dessa och varför de är så vanliga, skulle vi vara tvungna att prata om vilken sorts genomgripande förändringar som behövs i det här samhället, eller i det här landet, eller i nästan alla länder. Om vi pratade om det så skulle vi behöva prata om maskulinitet eller mansroller eller kanske patriarkatet, och det pratar vi inte särskilt mycket om.

- Ur *Män förklarar saker för mig* av Rebecca Solnit, s. 33.

Den våldsutsatta kvinnan eller den våldsutövande mannen. Vem bär det egentliga ansvaret för mäns våld mot kvinnor i nära relationer? *En kvalitativ textanalys av kommunala handlingsplaner om våld i nära relationer.*

Lisa Liljegren & Maria Lööf
Örebro universitet
Institutionen för juridik, psykologi och socialt arbete
Socialt arbete
Examensarbete på kandidatnivå, 15 högskolepoäng
HT 2019

Sammanfattning

Syfte: Att genomföra en kritisk granskning av hur sex svenska kommunala handlingsplaner framställer våld i nära relationer. Vidare syftar studien till att undersöka huruvida handlingsplanerna kan tänkas påverka det sociala arbetets praktik. **Vetenskapsteoretisk utgångspunkt:** Studien har utgått från en hermeneutisk ansats för att tolka och förstå hur texter är skapare av sociala fenomen. **Metod:** En kvalitativ textanalys har gjorts med stöd av Carol Bacchis “What’s the problem represented to be?” (WPR). **Resultat och slutsatser:** Handlingsplanerna framställer våld i nära relationer genom en strukturell förklaringsmodell och våldsutsatta kvinnor som en homogen grupp. Handlingsplanerna har ett fokus på den våldsutsatta kvinnan och utesluter den våldsutövande mannen och lämnar honom oproblematiserad. Stöd och insatser riktas i första hand till den våldsutsatta kvinnan och riskerar utgå från en ensidig konstruktion av en våldsutsatt kvinna. Handlingsplanerna riskerar reproducera såväl normer och värderingar som stereotypa föreställningar om våld mot kvinnor i nära relationer. Vi vill med denna studie lyfta vikten av att handlingsplaner är utformade med en medvetenhet för att kunna underlätta arbetet med mäns våld mot kvinnor i nära relationer.

Nyckelord: Våld i nära relationer, mäns våld mot kvinnor, handlingsplaner, Carol Bacchi, What’s the problem represented to be (WPR)

The battered woman or the violent man. Who bears the real responsibility for men's violence against women? - *A qualitative text analysis of municipal policies about violence in intimate relationships.*

Lisa Liljegren & Maria Lööf
Örebro University,
School of Law,
Psychology and Social Work, Social Work,
Undergraduate Essay 15 credits,
Fall 2019

Abstract

Objective: To critically review how six municipal policies is presenting violence in intimate relationships. Furthermore, the study aims to examine whether the policies are likely to influence the practice of social work. **Theory of knowledge:** The study originates from a hermeneutical perspective to interpret and understand how texts are creators of social phenomena. **Method:** A qualitative text analysis has been done with the support of Carol Bacchis "What's the problem represented to be?" (WPR). **Results and conclusions:** The policies present violence in intimate relationships through a structural explanation and battered women as a homogeneous group. The policies focus on the battered woman and leaves the abusive man excluded and without problematise him. Support and efforts are primarily directed at the battered woman and risk being based on a unilateral construction of a battered woman. The policies risk reproducing both norms and values as well as stereotypical notions of violence against women in intimate relationships. With this study, we want to emphasize the importance of policies being designed in a fair way in order to facilitate the work with men's violence against women in intimate relationships.

Keywords: Domestic violence, men's violence against women, violence in intimate relationships, policy, Carol Bacchi, What's the problem represented to be (WPR)

Förord

Vi vill rikta vårt hjärtliga tack till vår engagerade handledare Pia Aronsson som varit ett bra bollplank under skrivandets gång. Du har haft tillit till oss vilket stärkt oss under vår process. Vi vill även önska dig fortsatt lycka till med dammandet. Vi vill även tacka varandra för ett utomordentligt samarbete och peppande. Vi äger! Tills sist vill vi ge en eloge till alla nära och kära som fått stå åt sidan under skrivandets gång, men som ändå stått ut. Nu kan vi börja umgås igen!

Innehållsförteckning

1. Introduktion.....	1
1.1 Problemformulering	1
1.2 Studiens relevans	2
1.3 Syfte och frågeställningar	2
1.4 Avgränsningar	2
1.5 Begreppsdefinitioner	2
2. Bakgrund	3
2.1 Lagstiftning och ansvarsfördelning	3
2.2 Förklaringsmodeller till mäns våld mot kvinnor i nära relationer	4
2.3 Handlingsplanens funktion och syfte i arbetet med våld i nära relationer	5
3. Tidigare forskning	6
3.1 Litteratursökning	6
3.2 Det komplexa i att ge stöd till våldsutsatta kvinnor	7
3.3 Framgångsfaktorer i arbetet med våld i nära relationer	8
3.4 Framställning av våld påverkar stöd och insatser	8
4. Teoretiska utgångspunkter	9
4.1 Makt	10
4.2 Policyteori	11
4.3 Genusteori	12
5. Forskningsmetod	13
5.1 Datainsamlingsmetod samt urval	13
5.2 Dataanalysmetod	14
5.2.1 What's the problem represented to be?	14
5.3 Metoddiskussion	15
5.4 Handlingsplanernas tillförlitlighet	15
5.5 Studiens tillförlitlighet	16
5.6 Etiska överväganden	17
5.7 Förförståelse	17
6.1 Problemframställningar	18
6.1.1 Förklaringsmodell	18
6.1.2 Problem i termer av kön	19
6.1.3 Konstruktionen av den våldsutsatta kvinnan	20
6.2 Vad lämnas oproblematiserat och vad utesluts?	22
6.2.1 Den våldsutövande mannens ansvar	22
6.2.2 Konstruktionen av den våldsutövande mannen	25

6.3 Vilka lösningar presenteras i handlingsplanerna och vilka antaganden ligger till grund för de lösningar som presenteras?	27
6.3.1 Samverkan och helhetssyn	27
6.3.2 Kunskap och kompetens.....	28
6.3.3 Våldsförebyggande arbete, rutiner och information	29
7. Diskussion och slutsatser	29
7.1 Tips på framtida forskning	31
8. Referenslista.....	32

1. Introduktion

Mäns våld mot kvinnor är enligt Världshälsoorganisationen (WHO) ett allvarligt och omfattande globalt samhällsproblem och en kränkning av kvinnors mänskliga rättigheter (Socialstyrelsen, 2016). En tredjedel av alla kvinnor världen över har utsatts för könsrelaterat våld (Amnesty, u.å.). Våld mot kvinnor förekommer inom alla religioner, inom alla kulturer och inom alla samhällsklasser och ses som ett hot mot demokratiska värden (Heimer, Björck & Kunosson, 2014). Våldet definieras som det grövsta uttrycket för bristande jämställdhet mellan könen samt det samhällssystem som upprätthåller mäns överordning och kvinnors underordning (Johnsson-Latham, 2017).

Detta maktförhållande består i mäns dominans över kvinnor inom alla områden i samhället, ett system som genomsyrar alla aspekter av samhällslivet på ett sätt som gör att det uppfattas som naturligt och därmed blir osynligt (Gemzöe, 2017, s. 50).

Mäns våld mot kvinnor i nära relationer ses som ett allvarligt hot mot kvinnors hälsa (SOU 2015:55). Fram till början av 1900-talet i Sverige sågs mäns våld mot kvinnor i nära relationer som en privat individuell angelägenhet som stod utanför den politiska och offentliga sfären (Mattsson, 2015). År 1982 faller våld i nära relationer, det som då klassades som kvinnomisshandel på enskild plats, under allmänt åtal och går från att vara en privat familjeangelägenhet till att bli en fråga för staten. Kvinnorörelsen och feministisk forskning bidrog till och påverkade utformningen av de samhälleliga instanser som ansvarar för personer som lever i eller har levt i nära relationer där det förekommer våld (a.a.). I de jämställdhetspolitiska målen som regeringen formulerat ingår som ett av delmålen att mäns våld mot kvinnor ska upphöra (Regeringskansliet, 2017).

1.1 Problemformulering

Var fjärde kvinna har någon gång i livet varit utsatt för våld i nära relation (Frenzel, 2014). Eftersom förståelsen av mäns våld mot kvinnor i nära relationer är föränderlig över tid (Mattsson, 2011) varierar utformning av riktlinjer, metoder och tillvägagångssätt. För att kvinnor som är utsatta för mäns våld i nära relationer ska ges adekvat stöd och hjälp, krävs att socialarbetare har en samsyn på våldet (Ekström, 2018a). Våld i nära relationer är ett komplext problem som skapar utmaningar för yrkesverksamma socionomer i det praktiska sociala arbetet (Mattsson, 2011; Haeseler, 2013). Flera kommuner i Sverige har handlingsplaner och policydokument som enligt Bacchi (2009) underlättar för socialarbetare i arbetet kring våld i nära relationer. Policydokument är riktlinjer som vägleder att en arbetsplats har ett samordnat tillvägagångssätt för att lösa specifika samhällsproblem (a.a.). Hur policys och andra styr- och handlingsdokument är formulerade och hur exempelvis våld är definierat i dessa dokument påverkar synen på våldet och i förlängningen även vilket stöd och hjälp de våldsutsatta kvinnorna får (Ekström, 2012; Murray och Powell, 2009). Begrepp som styr politikområdet mäns våld mot kvinnor har omdefinierats vilket har lett till konsekvenser i form av att det inte längre blir synligt att våldet handlar om maktrelationer vilket försvårar problemlösningen på en strukturell nivå (Holmberg, Enander & Lindgren, 2015). Det krävs kunskap och kompetens kring våld i nära relationer för att socialarbetare ska kunna erbjuda adekvat hjälp, men det krävs även att organisationer och myndigheter tar ett ansvar att se till att socialarbetare är insatta i handlingsplaner och policydokument och hur de ska tillämpas i praktiken (Heffernan, Blythe & Nicolson, 2014).

1.2 Studiens relevans

Globalt sett överstiger kostnaderna för mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer samhällskostnaderna för både inbördeskrig och mord (Hoeffler & Fearon, 2014). Mäns våld mot kvinnor leder till stor skada för såväl individ som för samhälle (Moser Hällen & Sinisalo, 2018a) och kräver omfattande resurser från samhället för att ingripa i ett akut skede, då våldet är ett faktum och när skadan är skedd (Hoeffler & Fearon, 2014). Nordborg (2014) menar att omfattningen av mäns våld mot kvinnor även kan förklara motståndet mot att agera mot det. Det kan ses som ett slags självförsvar att inte vilja berätta och prata om de obearbetade upplevelserna, både för den som är våldsutsatt och för den som utövar våld (a.a.). Att socialarbetare inom socialtjänst eller hälso- och sjukvård har kunskap om och upptäcker våldsutsatthet är därmed en förutsättning för att kunna ge stöd och hjälp (Socialstyrelsen, 2016). För att mäns våld mot kvinnor ska upphöra behöver bland annat handlingsplaner och policydokument om våld i nära relationer utformas på ett rimligt, genomtänkt och adekvat sätt som möjliggör för socialtjänsten att ge stöd och hjälp av kvalitet (Eliasson & Ellgrim, 2006). Det är av stor relevans att inom det sociala arbetets praktik ha kunskap och förståelse om att såväl utformning som formuleringar och språk i handlingsplaner inverkar på synen på och förståelse av våld i nära relationer. I förlängningen påverkar detta möjligheten för professionella att ge stöd. Med grund i ovanstående går det se att det är av stor vikt att fördjupa kunskapen om den betydelse som handlingsplaner om mäns våld mot kvinnor i nära relationer kan ha för det sociala arbetets praktik.

1.3 Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med studien är att genomföra en kritisk granskning av hur sex svenska kommunala handlingsplaner framställer våld i nära relationer. Vidare syftar studien till att förstå huruvida handlingsplanerna kan tänkas påverka det sociala arbetets praktik. För att tolka studiens resultat och få en fördjupad förståelse för hur det sociala arbetets praktik kan tänkas påverkas av handlingsplanerna, används teorier om makt, policyteori och genusteori. Frågeställningarna är följande:

- Vilka framställningar om våld i nära relationer förekommer i handlingsplanerna?
- Hur påverkar framställningarna och utformningen av handlingsplanerna det sociala arbetets praktik och vilka konsekvenser får detta?

1.4 Avgränsningar

Denna studie har valt att enbart studera det våld som män utövar mot kvinnor i nära heterosexuella relationer eftersom det är ett omfattande och allvarligt samhällsproblem och en utbredd kränkning av kvinnors mänskliga rättigheter (Socialstyrelsen 2016; Frenzel 2014). Denna avgränsning är gjord utan att på något sätt förminska det våld som sker även i samkönade relationer, mot transpersoner, ickebinära och män samt det våld som sker mot barn. En avgränsning har även gjorts mot hedersrelaterat våld och förtryck utan att antyda att det är mindre viktigt att studera.

1.5 Begreppsdefinitioner

Våld i nära relationer skiljer sig från våld som utövas av en okänd person då det i en nära relation finns känslomässiga band mellan den våldsutsatta kvinnan och den våldsutövande mannen, vilket påverkar möjligheten att kunna bryta sig loss från våldet (Moser Hällen & Sinisalo, 2018c). Våldet är ofta ständigt närvarande och leder inte sällan till att det upplevs

som normalt, både för den våldsutsatta kvinnan och för den våldsutövande mannen. Våldet blir med andra ord ett normaliserat inslag i vardagen. Detta gör i sin tur att den våldsutsatta kvinnan inte ser sig som våldsutsatt vilket ytterligare försvårar möjligheten att både söka adekvat stöd samt ta emot den hjälp som finns (Moser Hällen & Sinisalo, 2018c).

Denna studie har valt att använda begreppen *våldsutsatt* och *våldsutövare* snarare än offer och förövare. De senare begreppen kan ses som stigmatiserande och laddade med mening (Mattsson, 2011). En våldsutsatt person uppfattar sig inte alla gånger som ett offer och det kan finnas en vinst i att inte definiera sig så:

Jag kände mig ofta placerad i ett fack av socialtjänsten. Samtidigt gjorde jag allt för att inte bli förknippad med ett offer. Jag visade upp en yta som verkade stabil utåt, vilket gjorde att jag ibland inte fick den hjälp jag behövde - Våldsutsatt kvinna (Ekström, 2018a, s. 100).

Begreppet förövare kan föra tankarna till det sexuella våldet, som självklart finns bland allt det våld som kvinnor utsätts för, men som inte är denna studies fokus (Mattsson, 2011). När vi i denna studie använder begreppen våldsutsatt och våldsutövare syftar vi till att den våldsutsatta är en kvinna och att våldsutövaren är en man.

2. Bakgrund

I detta avsnitt ges en genomgång av det som anses relevant för att få en förståelse till föreliggande studie. Först ges en ingång till bakgrunden till den lagstiftning som reglerar socialtjänstens arbete med våldsutsatta. Likaså hur ansvarsfördelningen ser ut mellan kommunala instanser. Vidare presenteras olika förklaringsmodeller till våld i nära relationer och slutligen presenteras den funktion och nytta som handlingsplaner har i arbetet med mäns våld mot kvinnor i nära relationer.

2.1 Lagstiftning och ansvarsfördelning

För att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, som är ett av Regeringens jämställdhetspolitiska mål, ska de insatser som riktas mot detta vara av god kvalitet och våldsutsatta kvinnor ska bemötas på ett professionellt, kompetent och respektfullt sätt (SOU 2015:55). Kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen, oavsett vilken hjälp de behöver eller varför hjälpbehovet uppstått, får det stöd och den hjälp som de behöver vilket framgår av Socialtjänstlagen (2001:453) [SoL] 2 kap. 1 §. Socialtjänstlagen är den lagstiftning som reglerar socialtjänstens arbete och således även den lagstiftning som främst styr det ansvar kommunen har rörande våld i nära relationer. I 5 kap. 11 § SoL framgår att socialtjänsten har ett särskilt ansvar gällande våldsutsatta kvinnor och barn. Där står att *till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.*

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (SOSFS 2014:4) ska tillämpas av socialnämnden i arbetet med barn och vuxna som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående. Det finns även en kompletterande handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer (Socialstyrelsen, 2016). I SOSFS 2014:4 framgår att information om socialnämndens verksamhet för våldsutsatta och barn som bevittnat våld ska nå ut till grupper och enskilda och att det är socialnämnden som bör tillgodose att denna information finns och är tillgänglig. Det framgår

även att personal som genomför socialtjänstlagens insatser, men även personal som arbetar med handläggning och uppföljning, bör ha kunskap om våld och andra övergrepp och att kunskapen bör kunna omsättas i praktiskt arbete. Socialnämnden ska även samverka både internt som externt för att samordna insatserna och på så sätt minimera risken att de motverkar varandra. Detta ska göras med beaktande av behovet av trygghet och säkerhet hos våldsutsatta och barn som bevittnat våld (a.a.).

2.2 Förklaringsmodeller till mäns våld mot kvinnor i nära relationer

Mäns våld mot kvinnor är ett komplext problemområde och förklaras på tre olika nivåer (Eliasson & Ellgrim, 2006). En nivå handlar om en *individuell förklaring* som utgår från att olikheter, egenskaper eller problem leder till att dessa män blir våldsamma. Den andra *nivån är strukturell* och utgår från att det är strukturer i samhället som underlättar och uppmuntrar män att vara dominant och kontrollerande över kvinnor som leder till att de utsätter dem för våld. Den tredje nivån är en *kulturell nivå* och utgår från att förståelseramar, normer och värderingar tjänar som förklaringar och ursäkter för våldet. Förståelsen för våldet och de faktorer som kan underlätta att våldet kan fortgå samt en förståelse för hur individer kan hantera våldet måste finnas inom alla dessa tre nivåer. Detta eftersom det förvisso är en individ som väljer att utföra våldet, men det kan finnas andra faktorer i omgivningen som är med och underlättar, förklarar och ursäktar det. Det är dessa tre tillsammans som bildar könsmaktsordningen där ordning syftar på maktförhållandet där män är överordnade och kvinnor underordnade. Könsmaktsordningen handlar om att det omgivande samhället bidrar till och påverkar mäns våld mot kvinnor och det krävs därför att även samhället undersöks om problemområdet ska analyseras (a.a.).

En *sociologisk förklaringsmodell* utgår från att förklaringen till våldet kommer utifrån och är skapat i ett socialt sammanhang, som något som är inlärt genom att ha kopierats och imiterats från någon annan (Moser Hällen & Sinisalo, 2018b). Den *strukturellt feministiska förklaringsmodellen* utgår däremot från att våldet inte har individuella förklaringar utan istället strukturella. Våldet har sin grund i det ojämlika maktförhållandet mellan kvinnor och män där män är överordnade kvinnor. Sociala sammanhang och samhällets strukturer är med och möjliggör att våldet kan uppstå, fokus är på att makten är kopplat till kön och våldet blir därmed ett uttryck för mäns strukturella överordning över kvinnor. Det *relationella perspektivet* menar att det är konflikter som leder till våld och våldet är därmed en konsekvens av kommunikationsproblem mellan två parter (a.a.). Det strukturellt feministiska perspektivet och det relationella perspektivet ses konkurrera med varandra om tolkningsföreträdet i dagens jämställdhetspolitik (SOU 2015:55). En utgångspunkt i det strukturella perspektivet riskerar dock att leda till en statisk syn på kvinnan som utsatt och mannen som utövare av våldet medan det relationella perspektivet å andra sidan riskerar blunda för maktobalansen i relationen där det förekommer våld (a.a.). Nordborg (2014) menar att en strukturell förklaring till våldet inte är tillräcklig av flera skäl. Varje fall av våldsutövning måste kompletteras med våldsutövarens egna individuella ansvar för varför han väljer att ta till våld och det finns dessutom flera tecken på makt än enbart kön och genus.

Förklaringar till mäns våld mot kvinnor kan således finnas i olika perspektiv och modeller (Moser Hällen & Sinisalo, 2018b). Vilken förklaringsmodell som antas har betydelse för hur våldet ses på, vem som bär ansvaret och vad som måste till för att kunna bryta våldet och förhindra att det upprepas. På vilket sätt politiker, makthavare och tjänstepersoner väljer att definiera våld i nära relationer och tolka orsaken till att det uppstår påverkar med andra ord hur våldet bemöts och vilka insatser som anses vara behövliga och användbara. Det får således direkta konsekvenser för hur arbetet att motverka och förebygga våld prioriteras och

byggs upp (a.a.). För att förstå varför våldet uppstår krävs det enligt Kastling (2018) att det ses utifrån flera olika teorier och inte enbart utifrån en enda förklaringsmodell vilket intersektionalitetsteorin syftar till att uppnå (a.a.). Intersektionalitet är ett begrepp och ett perspektiv med vilket det går att förstå och synliggöra förtryck (Mattsson, 2011). Kön, etnicitet, klass, ålder, sexualitet och funktionshinder är sociala kategoriseringar och maktordningar. Dessa kan inte förstås och förklaras oberoende av varandra, utan måste förstås i sitt samspel (Piuva & Karlsson, 2012). Intersektionalitet belyser det förtryck som förekommer inom sociala kategoriseringar och synliggör att en grupp inte ses som homogen endast baserat på en social kategorisering: kön eller etnicitet (Mattsson, 2017). I samspelet mellan alla sociala kategoriseringar synliggörs förtryck och grupper och individers möjlighet till makt och sociala villkor (Piuva & Karlsson, 2012). Moser, Hällén och Sinisalo (2018e) beskriver att det finns föreställningar om att den "ideale gärningsmannen" är stor och ond och att han är okänd för den han utövar våldet mot och att "icke ideala gärningsmän" väcker medkänsla när de misstänks för ett brott. Dock passar sällan män som utövar våld mot kvinnor i nära relationer in i beskrivningen av den ideale gärningsmannen då de inte är okända för den våldsutsatta och sällan ses som ond. Det finns en föreställning om att våldsutövaren är avvikande på ett eller annat sätt och att våld i nära relationer därför utövas av "andra män" (a.a.). Gottzén (2014) menar att det finns en risk med att lyfta fram vissa grupper av män som förövare då det riskerar att bidra till samt upprätthålla föreställningen om att våld utövas av "andra män" (a.a.).

2.3 Handlingsplanens funktion och syfte i arbetet med våld i nära relationer

En policy är en organisations handlingsinriktning som vägleder beslut och handlingar (Olsson, Berg, Hysing, Kristianssen & Petersén, 2019). Kommunala handlingsplaner ses som en faktor som kan bidra till ett effektivare arbete för att hjälpa kvinnor utsatta för våld i nära relationer (Eliasson & Ellgrim, 2006). En handlingsplan likställs ofta med en organisations policy och det finns föreställningar om att handlingsplanerna är något positivt som ska bidra till att avhjälpa ett problem (Bacchi, 2009). Handlingsplanerna innehåller lösningar på ett problemområde och i och med att det finns något som kräver en lösning anses det därmed även finnas ett problem. Problemet kan vara uttalat, men kan även finnas med som ett outtalat problem som kräver en lösning. Genom att studera de föreslagna lösningarna i en handlingsplan kan problemet, eller vad som anses vara problemet, avslöjas. Policies och handlingsplaner kan således bidra till att producera och reproducera ett problem istället för att åtgärda det (a.a.). Hur ett problem definieras i en policy eller handlingsplan kan således ofta avslöja ett aktivt ställningstagande om vem som är ansvarig för problemet och hur problemet ska lösas (Moser, Hällén & Sinisalo, 2018b). Detta innebär att hur en företeelse benämns har betydelse för hur den tolkas och förstås. Att lägga vikt vid hur en handlingsplan formuleras kan därmed vara lika viktigt som att se till att planen fungerar och används då syftet är att vara ett stöd för personalen i det praktiska arbetet (Eliasson & Ellgrim, 2006). Det är av stor vikt att handlingsplanen fyller sin tänkta funktion och används och inte reduceras till en hyllvärmare på arbetsplatsen (a.a.).

Statens offentliga utredning *Att ta ansvar för sina insatser - socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor* (SOU 2006:65) har undersökt hur kommunernas stöd till våldsutsatta kvinnor ser ut och i vilken omfattning hjälpen ges. De har bland annat granskat olika kommuners handlingsplaner kring arbetet med våldsutsatta kvinnor och kommit fram till att kommunala handlingsplaner kan vara bra verktyg i arbetet men att det inte garanterar ett verkningsfullt arbete. Det framgår i utredningen att en kvinna som är utsatt för våld inte per automatik är hjälpt av att kommunen har en handlingsplan om inte socialarbetare har kunskap och kompetens för hur den ska förstås och användas i det praktiska arbetet. En handlingsplan

bör vara väl förankrad både politiskt och bland personal som möter våldsutsatta kvinnor. En kommunövergripande handlingsplan kan ge stöd i det konkreta arbetet och vara en hjälp vid både intern och extern samverkan samt när det kommer till frågor om resursfördelning. För att kunna förbättra och bedöma kvaliteten på arbetet med våldsutsatta kvinnor och för att veta vilka insatser som behövs krävs kontinuerliga uppföljningar och utvärderingar av det arbete som görs. I detta avseende kan en handlingsplan förtydliga vem som ansvarar för vad i arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor samt upptäcka brister och sätt att åtgärda dessa på. Det är dock upp till varje kommun att själva bestämma hur arbetet kring våld i nära relationer ska organiseras, på vilket sätt de ska arbeta och vilka insatser som är relevanta och nödvändiga. Kommunerna är därmed även fria att själva avgöra huruvida en handlingsplan gällande våld i nära relationer ska finnas inom kommunen eller ej (SOU 2006:65).

Enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:4) bör socialnämnden avgöra när personal i nämndens verksamheter ska ställa frågor om våld för att upptäcka våldsutsatthet, vilket innebär att det är upp till tolkning huruvida frågor ska ställas och när. Enligt Moser, Hällen och Sinisalo (2018e) är det dock av stor vikt att dessa frågor ställs för att kunna nå och hjälpa våldsutsatta kvinnor. Det är en förutsättning att organisationen ger personal de verktyg som krävs för att kunna fråga och ta hand om svaret för att säkerställa att stödet och hjälpen blir adekvat. Det innebär bland annat att det behövs tydliga rutiner och handlingsplaner för socialtjänsten som tar hänsyn till de utmaningar som varje enskild verksamhet möter i arbetet med våld i nära relationer (a.a.).

3. Tidigare forskning

I detta avsnitt redogörs för hur litteratursökningen gått till och vidare redogörs för tidigare forskning under tre teman som är av relevans för denna studie. För det första visar den tidigare forskningen på att, och varför, det finns en komplexitet för socionomer och andra professionella att arbeta med våld i nära relationer. För det andra beskrivs hur policydokument och handlingsplaner kan underlätta både för det praktiska arbetet med våld i nära relationer och för våldsutsatta och våldsutövare att få stöd. För det tredje lyfter den tidigare forskningen fram huruvida framställningar i offentliga dokument och handlingsplaner påverkar möjligheten att ge stöd och insatser.

3.1 Litteratursökning

Den tidigare forskning som refererats till i studien har valts utifrån forskningsområdet för att beskriva och motivera studiens samhällliga och vetenskapliga relevans. För att inhämta relevant och vetenskapligt material har systematiska sökningar gjorts i databaserna Primo, SwePub och Applied Social Sciences Index and Abstracts (ASSIA) samt i Socialvetenskaplig tidskrifts arkiv. Följande sökord tillhörande forskningsområdet användes: “domestic violence”, “violence against women”, “battered women”, “social work/ers”, “organizational policies”, “Bacchi”, “Veronica Ekström” och “Viveca Enander”. Vid sökning av artiklar var ett kriterium att de skulle vara vetenskapligt granskade samt att de skulle innehålla ett eller flera ovan nämnda sökord. Genom att läsa artiklarnas titlar och abstracts bedömdes relevansen. Efter genomläsningen beställdes relevanta artiklar i fulltext. Flertalet artiklar som uppkom i sökningen kunde sorteras bort då de berörde forskning som inte hade relevans för denna studie. Dessa fokuserade på hedersrelaterat våld och förtryck, barn som brottsutsatta, policys om droger eller andra samhällsfenomen kopplade till våld, våld ur ett hälso- och sjukvårdsperspektiv samt våld kopplat till en rättsprocess och samverkan mellan socialtjänst och andra aktörer. Ytterligare forskning av relevans för denna studie hittades genom att läsa avhandlingar och andra studier kopplade till forskningsområdet.

3.2 Det komplexa i att ge stöd till våldsutsatta kvinnor

Tina Mattsson (2011) studerar komplexiteten kring våld i nära relationer samt hur detta skapar utmaningar för yrkesverksamma socionomer i det praktiska sociala arbetet. När våld i nära relationer förstås och förklaras utifrån en strukturell förklaringsmodell, som ett uttryck för ett ojämnt maktförhållande mellan kvinnor och män eller en könsmaktsordning, skapas en komplexitet att hantera våld i nära relationer i enskilda fall. Det finns en skiljelinje i att antingen förstå våldet som ”mäns våld mot kvinnor i nära relationer” eller “som komplext och något som kan uttrycka sig på olika sätt”. När våld förstås som ett ojämnt maktförhållande mellan kvinna och man, tycks det i praktiken bli svårt att följa samma tankesätt i mötet med enskilda, vilket leder till att systemteoretiska och relationella perspektiv får företräde i arbetet med våld i nära relationer. Rädslan för att hamna i konflikt med kollegor som har en annan syn på och en annan förklaringsmodell till våld i nära relationer, förhindrar en öppen diskussion kring förbättringsarbete och utveckling av arbetssätt i arbetet med våld i nära relationer. Detta då våld är ett tämligen kontroversiellt ämne (Mattsson, 2011).

Ekström (2018b) menar att socialsekreterares förutsättningar att kunna ge adekvat stöd till våldsutsatta kvinnor är starkt beroende av organisationens uppbyggnad samt tillgång och utbud av insatser som motsvarar målgruppens behov. Kvinnor som är utsatta för mäns våld i nära relationer är inte en homogen grupp, utan en grupp med olika behov av stöd. En samsyn på våld i nära relationer inom organisationen är av vikt därför att enskilda socialsekreterares uppfattning om hur de ska arbeta med problemområdet påverkas av såväl specialisering och kunskap, såväl av organisationens tydlighet om vilka behov som berättigar vilket stöd samt vilka krav och vilket ansvar som skall läggas på organisationen eller den våldsutsatta kvinnan (a.a.). För att det stöd som socialsekreterare har möjlighet att ge till våldsutsatta kvinnor ska vara adekvat och av kvalitet krävs att kommunens myndigheter delar en samsyn på våld och har gemensam kunskap om problemområdet (Ekström, 2018b; Haeseler, 2013). Samverkan mellan olika myndigheter är avgörande för att främja denna samsyn samt bidra till en kommunal helhetssyn över vilka behov som våldsutsatta kvinnor har, för att kunna forma stöd och insatser som täcker behoven (Ekström, 2018b; Haeseler, 2013). Vidare menar Ekström (2018a) att det saknas en tydlig gränsdragning mellan olika myndigheters ansvar i de förhandlingar som definierar socialtjänstens uppdrag. Detta skapar en ambivalens och otydlighet för socialsekreterare i tolkningen av vilket stöd de kan och ska erbjuda våldsutsatta kvinnor och vilket stöd som ska erbjudas från andra myndigheter. Det stöd som då ges till våldsutsatta kvinnor riskerar att vara beroende av hur socialsekreterare uppfattar sitt uppdrag samt hur de upplever sitt handlingsutrymme i att kunna agera (Ekström, 2018a).

En brittisk studie av Heffernan, Blythe och Nicolson (2014) påvisar vikten av handlingsplaner och policys samt socialsekreterares kunskap och kompetens kring våld i nära relationer. Socialsekreterarnas egna attityder och uppfattningar om våld i nära relationer samt den egna förklaringsmodellen av våld och varför det uppstår, påverkar i vilken mån de har förutsättningar för att upptäcka våld, förklara det och därmed arbeta med det. Handlingsplaner och policys i kombination med kunskaps- och kompetensutveckling lyfts fram som bärande för att arbetet med våld i nära relationer ska bli framgångsrikt och kvalitetssäkrat. Organisationen måste ta ett stort ansvar att se till att implementering av handlingsplanerna fungerar samt att kunskap och kompetens sammanfaller med hur den skall användas på praktisk nivå (a.a.).

3.3 Framgångsfaktorer i arbetet med våld i nära relationer

Det tycks finnas fem gemensamma faktorer som tillsammans kan ses vara särskilt framgångsrika i arbetet mot våld i nära relationer (Norén & Printz, 2016). Det handlar dels för det första om *att ha många och lättillgängliga vägar in till stöd, hjälp och skydd* för både våldsutsatt och våldsutövare vilket kan förhindra och förebygga ytterligare utsatthet för våld. Att sprida information om vilket stöd och hjälp som kommunen kan erbjuda till både våldsutsatt och våldsutövare sänker trösklarna att söka hjälpen. Information om kommunens verksamhet inom våld i nära relationer kan även motverka rädslor och negativa föreställningar om socialtjänsten och istället skapa förtroende och på så sätt sänka trösklarna. *Att ge direkt och adekvat stöd* till både våldsutsatt och våldsutövare är en andra framgångsfaktor. Det är vanligt att våldet blir normaliserat och förminskat av den som är utsatt vilket gör det viktigt att agera snabbt när det framkommer att det förekommer våld i nära relationer. För att kunna ge ett direkt stöd har specialiserade verksamheter mot våld i nära relationer visat sig vara verksamt. Detta minskar även risken för att den som är utsatt för våld i nära relationer förpassas runt mellan olika verksamheter vilket i sin tur riskerar leda till att hamna ”mellan stolarna”. Att det finns en fungerande organisatorisk struktur och interna stödprocesser som exempelvis politiskt beslutade handlingsplaner, standardiserade rutiner och en tydlig struktur för samordning mellan verksamheter är även det en del i att kunna ge ett direkt och adekvat stöd. Detta kan göra att den som är våldsutsatt snabbare får stöd och hjälp samt minskar risken för att inte få det rätta stödet (Norén & Printz, 2016).

En tredje framgångsfaktor som beskrivs av Norén och Printz (2016) handlar om *att integrera kvinnofridsarbetet i de redan befintliga strukturerna* inom verksamheten och i de styr- och ledningssystem som redan finns. Att det finns en politisk vilja och att våld i nära relationer anses vara ett prioriterat område från politikernas sida är en förutsättning för att kunna uppnå en strukturell förändring och underlättar det praktiska arbetet. *Samverkan och vikten av att klargöra roller, ansvar och befogenheter* i hjälparbetet kring våld i nära relationer beskrivs som en fjärde framgångsfaktor. Slutligen ses *det nationella stödet och den stimulans* som givits under de senaste åren, som nödvändig för att kunna utveckla och driva både det operativa och strategiska arbetet mot våld i nära relationer ute i kommunerna. Exempelvis är regeringens handlingsplaner, myndigheters handböcker och vägledning samt kompetensutvecklingsstödet som ges betydelsefulla delar i det nationella arbetet mot våld i nära relationer (Norén & Printz, 2016).

3.4 Framställning av våld påverkar stöd och insatser

Veronica Ekström (2012) studerar hur mäns våld mot kvinnor problematiseras och konstrueras i svenskt offentligt tryck som utgår från Kvinnofridspropositionen (Prop. 1997/98:55). Å ena sidan görs en tydlig koppling mellan våld och könsmaktsordningen där ”fördomar och föreställningar om mäns överordning och kvinnors underordning” (a.a., s. 58) beskrivs likväl som att våldet är sprunget ur en manifestering av historiskt ojämlika maktförhållanden mellan män och kvinnor” (a.a., s. 58). Vidare att det är ”viktigt att förtydliga att det bakom det våld som kvinnor utsätts för oftast finns en manlig förövare” (a.a., s. 58). Å andra sidan beskrivs problemområdet som könsneutralt där mäns våld mot kvinnor istället beskrivs som ”partnervåld” och som via detta tonar ned ojämlikheter mellan kvinnor och män. Ekström (2012) pekar här på att trots att dessa skiljelinjer kan bero på att propositionerna har olika syften eller om de pratar om våld mot kvinnor generellt eller våld mot kvinnor i nära relationer, får framställningarna konsekvenser. Konstruktionen av den våldsutsatta kvinnan som dels ”vem som helst” i egenskap av sitt biologiska kön, dels någon som saknar självförtroende och som är oförmögen att bryta med våldet och det destruktiva förhållandet på egen hand, dels någon som är i beroendeställning till våldsutövaren, skapar en

motsättning i den diskurs som finns kring den våldsutsatta kvinnan. Samhällets stöd och insatser till våldsutsatta kvinnor är utformat utifrån det som propositionerna säger om vad våld är, hur det uppstår och vem som ska tillhandahålla det och utifrån vilka premisser. Framställningen av våldet och konstruktionen av den våldsutsatta kvinnan visar sig vara starkt sammankopplat till stöd och insatser. Detta riskerar att exkludera de kvinnor som inte anses eller *anser sig* befinna sig inom ramen för ”den våldsutsatta kvinnan” som konstrueras i propositionen, från det stöd som samhället organiserar (a.a.).

Holmberg, Enander och Lindgren (2015) har vidare studerat hur språket görs i policydokumentet *Handlingsplanen mot mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck och våld i samkönade parrelationer* (Skr. 2007/08:39) som tagits fram till Sveriges kommuner. Kring begrepp som familjevåld, kvinnofrid, mansvåld, kvinnomisshandel, våld mot kvinnor, våld i nära relationer och partnervåld har det förekommit tidigare politiska konflikter. Ur ett könsmaktsperspektiv har konflikten haft fokus på om mannen ska visas upp som förövare eller inte. Argument från feministiska forskare och kvinnojourer har varit att det könade begreppet ”mäns våld mot kvinnor” förtydligar vem som är offer och vem som är förövare och lyfter fram våldet i relation till makt- och könsmaktsordningar. Andra argument har lyft vikten av att lägga fokus på den enskilda individen eftersom användandet av paraplybegreppet ”mäns våld mot kvinnor” inte talar om särskilt utsatta kvinnor; kvinnor med fysiskt och/eller psykiskt handikapp, utländsk bakgrund, missbruk, unga/äldre kvinnor, lesbiska kvinnor och kvinnor inom de nationella minoriteterna. Kvinnorna i dessa särskilt utsatta grupper talas inte om som att de är underordnade män utan att de är särskilt utsatta i och med vissa egenskaper som de tillskrivs. De politiska konflikterna har mynnat ut i att våldet ses på med avsaknad av en förståelse kring kön- och maktrelationer vilket har lett till att en ny diskurs skapats kring våld, och att det blir av vikt att då definiera begreppen på nytt. Insatser och stöd till utsatta individer eller specifika grupper reduceras vilket försvårar synliggörandet och problemlösningen på en strukturell nivå (Holmberg et al., 2015).

Murray och Powell (2009) menar att policydokument definierar våld i nära relationer på olika sätt. Om en policy använder termen *domestic violence* (våld i nära relationer) eller *violence against women* (våld mot kvinnor) blir förståelsen av våld att våldsutövaren alltid är en man och den våldsutsatta en kvinna, vilket i sig osynliggör barn som är våldsutsatta eller att våldet kan ske på annat sätt eller under andra omständigheter. Samtidigt läggs fokus på att synliggöra och lyfta fram att det generellt är kvinnor och barn som är utsatta för våld i nära relationer. Om en policy istället använder termen *family violence* (familjevåld) blir förståelsen av våld mer mångfacetterad samtidigt som den förbiser våld mot kvinnor i nära relationer. Det finns en motsättning i hur termen *family violence* (familjevåld) i sig vill inkludera alla personer i familjen som är berörda och utsatta för våldet, samtidigt som det exkluderar och förminskar den våldsutsatta kvinnan som utsatt. I kontrast till detta saknar de flesta policydokument en intersektionell analys som i och med det förhindrar en helhetsförståelse av den våldsutsatta kvinnan och därmed fullgott stöd till våldsutsatta. Eftersom det finns en tydlig kontrast och skillnad i hur våldet ses på i olika policydokument uppstår konsekvenser för vilka som får stöd och vad de får för stöd, vilka som ska skyddas och från vad de ska skyddas, vad som ska förebyggas samt vilket mål som formuleras i policydokumenten (Murray & Powell, 2009).

4. Teoretiska utgångspunkter

Denna studie har sin vetenskapsteoretiska utgångspunkt i hermeneutik. Valet av vetenskapsteoretisk utgångspunkt speglar forskarens antaganden om verkligheten och hur forskaren ser på världsliga fenomen samt hur de ska studeras (Fejes & Thornberg, 2015). Den

vetenskapsteoretiska utgångspunkten visar även på vilka forskningsfrågor, vilka datainsamlingsmetoder som lämpar sig samt hur analysen utförs och vilka resultat som studien kommer påvisa (a.a.). Hermeneutik betyder "allmän tolkningslära" och utgår från socialvetenskapernas relativistiska syn på verkligheten (Andersson, 2014). Det finns inga sanningar om verkligheten som är objektiva, orubbliga eller oföränderliga utan sanningar är föränderliga ting och påverkansbara av säregna sociala förhållanden, tidsepoker och samhällsvillkor. Inom hermeneutiken, ämnas det inte fångas en kvantitativ *förklaring* av ett studerbart socialt fenomen, utan en kvalitativ *förståelse*. Hermeneutiken utgår från att text inte endast består av och är svarta bokstäver på ett pappersark, utan att text är något som talar till läsaren och förmedlar betydelser. Texter tolkas och förstås på olika sätt och är således skapare av sociala fenomen. Inga texter kan ses som objektiva därför att en tolkning och förståelse av en text påverkas av i vilken historisk, kulturell eller social kontext som tolkningen och förståelsen sker. Likaså menas inom hermeneutiken att kunskap måste skapas genom en problematisering av verkligheten därför att verklighetens framtoning är abstrakt och högst subjektiv. Via den ifrågasätts det i samhället givna genom att automatiska sociala förhållningssätt och betydelser utmanas (Andersson, 2014).

Utifrån viljan att förstå och problematisera handlingsplanerna, är en hermeneutisk utgångspunkt lämplig. Den möjliggör vår tolkning och förståelse av handlingsplanerna på ett djupare plan. För att besvara studiens syfte som är att genomföra en kritisk granskning av hur sex svenska kommunala handlingsplaner framställer våld i nära relationer samt huruvida handlingsplanerna kan tänkas påverka det sociala arbetets praktik, har vi valt att utgå från teorier om makt, policy och genus. För att förstå huruvida tolkningar och framställningar av mäns våld mot kvinnor i nära relationer påverkar förståelsen av det, är begreppet makt centralt och relevant att använda. Även policyteori är användbart för att kunna tolka och förstå handlingsplanerna inverkan på det sociala arbetets praktik. För att vidare kunna tolka och förstå handlingsplanernas framställningar har genusteorin använts. Dessa tre teorier möjliggör för oss att besvara studiens frågeställningar.

4.1 Makt

Lukes (1974) tre dimensioner av makt beskrivs av Börjesson och Rehn (2009). Vi kommer i denna studie endast använda oss av den tredje dimensionen som enligt Börjesson och Rehn (2009) handlar om att kunna påverka vad en annan individ eller grupp ska önska och åtrå, att med andra ord kunna uppnå egna mål genom att förändra andras identitet. Olsson et al. (2019) menar även att den tredje maktdimensionen handlar om ideologisk makt vilket är med och påverkar individers handlingar och synsätt och som till och med kan få människor att förespråka en policy de själva riskerar bli missgynnade av. Exempelvis kan den ideologiska makten leda till att redan missgynnade grupper såsom kvinnor i patriarkala samhällen accepterar sin underordning gentemot män då underordningen är understödd av den ideologi som är dominerande i samhället. Det kan i och med denna dimension bli tydligt att synsätt, antaganden och värden som utgör en dominerande ställning inom politiken och i samhällsdebatter blir ledande. De antaganden eller de perspektiv som är utgångspunkten vid bedömning av ett fenomen som problematiskt, utgör en tolknings- eller referensram och stänger då samtidigt ute andra perspektiv och tolkningar. Det kan ses som att vissa tolkningar får företräde på bekostnad av andra och det tycks vara så att de probleminramningar som får uppmärksamhet i samhället och hos politiker är de som passar in i de föreställningar som finns om problemet. Då ett problem kan framställas på olika sätt blir olika aspekter av problemet mer centrala än andra (a.a.). Socialt arbete är en viktig arena där politiska idéer blir till handling (Blomberg, Hultqvist & Petersson, 2016). I och med att socialarbetare och professionella är individer med egna förkunskaper, uppfattningar och förmåga till tolkning

påverkar socialarbetarens syn på samhället och på hur sociala problem bör tas omhand i det praktiska sociala arbetet (a.a.). Socialsekreterare och andra professionella är i sin tur påverkade och begränsade av politikerna som med skilda ambitioner, behov och mål fattar politiska beslut (Wolvén, 2000). Socialpolitiken bestämmer det sociala arbetets inriktning och utförande och utgör på så sätt en ram för det praktiska sociala arbetet (Blomberg et al., 2016).

Samhället är ett system av makt och makten är därmed inbyggd i de strukturer som samhället är uppbyggt av (Foucault, 2008). Makt inte är något som tillhör en enskild individ utan något som utövas och den utövas alltid inom någon form av relation, såsom relationen mellan socialsekreterare och klient eller politiker och väljare. Alla individer i dagens samhälle ingår i olika relationer inom vilka vi utövar makt över andra likväl som makten utövas över oss själva. Makt strukturerar vår tillvaro och ska därför inte enbart ses som något negativt som styr oss och hindrar oss från att handla utan är även en förutsättning för och bidrar till att skapa ordning. Kunskap och makt förutsätter varandra och är därmed förbundna med varandra vilket gör att det inte går att utöva makt utan kunskap och kunskap är således makt. De rådande föreställningar och synsätt om hur något är, är också det som får störst legitimitet att kallas kunskap och blir därmed till sanningar. Denna kunskap ses som mest trovärdig och sann och blir därmed den kunskap som sprids. Varje enskilt samhälle har sin syn på sanning vilket innebär att kunskap skiljer sig åt beroende på samhälle och kontext (Foucault, 2008). Det är enligt Foucault rådande normer för hur kunskap nås och produceras som är det som betraktas som sanning i ett visst sammanhang (Olsson et al., 2019). I vårt västerländska samhälle är den kunskap och den makt vi får genom vetenskap ofta den som är den accepterade och därmed dominerande. Foucaults teori om att dominerande synsätt och värderingar blir till sanningar om vem som är lyckad, misslyckad, normal, onormal, offer och förövare vilket kommer påverka hur vi ser på oss själva och på andra och kommer därmed även påverka våra relationer och våra handlingar. På så sätt kan det ses vara tydligt att kunskap och makt är två sidor av samma mynt (Olsson et al., 2019).

4.2 Policyteori

En handlingsplan likställs ofta med en organisations policy och det finns föreställningar om att handlingsplanerna är något positivt som ska bidra till att avhjälpa ett problem (Bacchi, 2009). En policy kan vidare liknas vid en diskurs. Inom en diskurs får vissa saker sägas, vissa inte och detta skapar ett synsätt på ett fenomen som i sin tur skapar diskursen. Handlingsplanerna innehåller lösningar på ett problemområde och i och med att det finns något som kräver en lösning anses det därmed även finnas ett problem. Problemet kan vara uttalat, men kan även finnas med som ett outtalat problem som kräver en lösning. Genom att titta på de föreslagna lösningarna i en handlingsplan kan problemet, eller vad som anses vara problemet, avslöjas. Policys och handlingsplaner kan således bidra till att producera och reproducera ett problem istället för att åtgärda det. Språk reflekterar hur fenomen ses på likväl som språket upprätthåller vad som är accepterat att säga och att inte säga. Hur ett problem väljs att presenteras i en policy kan tolkas ha betydelse för vad som framkommer vara av vikt och som därmed anses vara viktigt att prioritera (Bacchi, 2009).

Policydokument skapar och formar de problem de finns till för att lösa och därför kan de ses vara aktiva i att reproducera samhällsnormer (Bacchi, 2009). Beroende på hur ett policydokument är skapat och hur problemet det finns till för att lösa framställs, bidrar till en samhällssyn på hur problemet blir sett på och förstått, hur subjekten blir behandlade och sedda på samt hur de tänker om sig själva. En policy kan framställa ett problemområde på flera sätt och det är möjligt att det finns flera framställningar i en och samma policy som då kan hamna i konflikt och motsäga varandra. Vissa problemrepresentationer får företräde framför andra

och beroende på vilka framställningar som får tolkningsföretråde, går att förstå något om vilka problemrepresentationer som finns i det omgivande samhället (a.a.). Nilsson (2009) menar att den förklaring som får tolkningsföretråde har avgörande betydelse för hur samhället hanterar problemet och för de lösningar som presenteras. Det har även stor betydelse för hur våldet förklaras, eller bortförklaras, av den våldsutövande mannen eller den våldsutsatta kvinnan (a.a.). När ett fenomen definieras som ett "problem" eller som ett "socialt problem", görs det till *något* som finns där ute, distanserat från oss och för tankarna till politiker eller professionella att lösa (Bacchi, 1999). Samtidigt för det med sig moraliska tankar om subjektet som porträtteras inom det sociala problemet. Subjektet porträtteras som "destruktiv" eller "problematisk" vilket framställer problemets orsakssamband på individnivå och förhindrar förståelsen av det som samhälleligt systematiskt. *Våld i nära relationer* eller *våld mot kvinnor* som begrepp, är exempelvis med och skapar en förståelse kring det när det benämns som ett socialt problem. Samtidigt skapar begrepp som används, konstruktioner av dess subjekt beroende på vad som framhävs och vad som inte nämns (a.a.).

Vissa policyproblem finns en enighet om hur de ska förstås och vilka åtgärder som är lämpligast för att lösa problemet (Olsson et al., 2019). Andra policyproblem är mer komplexa och kan förstås på olika sätt beroende på utgångspunkt och perspektiv. Det saknas ofta en tydlig och slutgiltig definition av problemet därför att varje komplext samhällsproblem även kan ses vara orsakat av ett annat problem. Ett exempel på detta är att ett problem med bristande resurser kan ses bero på organisationens styrning eller ledning. Ytterligare ett typiskt drag för komplexa problem är att de sällan har en fullständig lösning och därmed inte heller något rätt eller fel att åtgärda det på (a.a.). De komplexa problemen har en tendens att reduceras till egna fristående problem för att bli en fråga för enskilda professionella att lösa (Bacchi, 1999). Detta kan leda till att lösningen på det komplexa problemet hamnar på individnivå. Våld i nära relationer är både sociala komplexa problem och mångfacetterade. De reduceras till egna fristående problem och adresseras till särskilda professionella att arbeta med och lösa där lösningar riskerar hamna på individnivå (a.a.).

Att definiera ett komplext problem är med andra ord inte lätt då processen innebär tolkningar om vad som är det egentliga problemet och vad som är orsaken (Olsson et al., 2019). Det pågår hela tiden en förhandling om hur dessa problem ska förstås och vilken information som är avgörande för att kunna förstå problemet. Det kan vara svårt att som exempelvis socialsekreterare veta och förstå vad beslutsfattare och chefer förväntar sig av dem eftersom det finns många olika faktorer att förhålla sig till såsom lagstiftning, förordningar, politiska uttalanden och interna riktlinjer. Ofta är denna styrning och policy formulerad på ett övergripande sätt vilket gör att det finns ett behov av kompletterande information som förtydligar för att kunna översätta i praktiskt arbete. Saknas denna klagörande och förtydligande information finns det risk för att socialsekreterare har svårt att förstå innebörden i policyn och därmed även svårt att implementera den i praktiken (a.a.).

4.3 Genusteori

Ett genusystem är en social ordning av kön som i första hand utgår från ett isärhållande av egenskaperna *kvinnligt* och *manligt* och som i andra hand skapar en hierarki dem emellan där mannen är norm för det allmängiltiga (Hirdman, 1988). Isärhållandet av könen grundar sig i att de har olika "medfödda" könsbetingade egenskaper som gör de lämpliga att verka på olika arenor i samhället där de manliga egenskaperna ses som positiva och de kvinnliga egenskaperna som negativa (a.a.). Egenskaper som ses som typiska kvinnliga är att vara känslsam, omvårdande, intuitiva, sexuellt lojala och egenskaper som ses som typiskt manliga är att vara rationella, aggressiva och analytiska (Connell & Pearse, 2015). När kvinnor och

män anses vara lämpliga för olika uppgifter på grund av sina könsbetingade egenskaper, förstärks och legitimeras en isärhållning av könen (Hirdman, 1988). Det leder till att tvåkönsnormen blir en accepterad del i hur vi förstår vår sociala verklighet samtidigt som hierarkin mellan könen reproduceras. Genussystemet som ordnar människor i kön är basen för sociala, ekonomiska och politiska ordningar. De föreställningar som finns om hur kvinna och man kan vara mot varandra, exempelvis i kärleksrelationen - vem som ska förföra vem, eller i gestalten - vem som får ha vilka kläder, är det som Hirdman (1988) kallar för *genuskontraktet*. Genuskontraktet kan ses som en operationalisering av genusystemet genom vilket isärhållandet återföder en isärhållning genom vilken den manliga normen återföds med kraftfullhet. Kvinnor och män handlar och förstås av sina omgivande medmänniskor utifrån rådande genusystem och dess antagna könsstereotypa föreställningar (a.a.).

Det finns en skiljelinje mellan det biologiskt kroppsliga *könet* och det socialt och kulturellt konstruerade *genuset* (Mattsson, 2011). Kön är den faktiska fysiska kroppen och genus är det vi tillskriver vår faktiska fysiska kropp, det kvinnliga eller det manliga (a.a.). Genus är dock inte endast huruvida vi tillskriver vår faktiska fysiska kropp egenskaper och varför, utan även hur dessa egenskaper görs (Hirdman, 1988). Genus är starkt sammanknutet till våra sociala och kulturella sammanhang (Mattsson, 2011). Det finns en föreställning om våldsutsatta kvinnor som ostabila och hjälplösa och konstruktionen av den våldsutsatta kvinnan får konsekvenser för huruvida hon blir trodd på och vilket stöd hon kan få (Bacchi, 1999). Makt är en central del kopplat till kön och genus (Hirdman, 1988). Maktrelationen som finns mellan kvinnor och män kan ses som en samhällelig och kulturell ram där övergreppen sker och möjliggörs för att sedan tolkas och bemötas av såväl de närmast berörda som av omvärlden (Heimer, Björck, Albért & Haraldsdotter, 2019). Egenskaperna som hör till det kvinnliga och det manliga värderas olika högt i olika situationer och gör att kvinnor och män kan gynnas eller missgynnas på ett strukturellt plan beroende på kontexten (Hirdman, 1988).

5. Forskningsmetod

Vi har valt att granska kommunala handlingsplaner om våld i nära relationer. Utifrån viljan att tolka, förstå och gå på djupet, vilket Fejes och Thornberg (2009) menar kan uppnås genom en kvalitativ forskningsansats, har denna studie gjort en kvalitativ textanalys. Studien har en hermeneutisk utgångspunkt då vi velat fånga en *förståelse* för hur handlingsplaner och de framställningar som framkommer i dessa kan påverka det sociala arbetets praktik. Hermeneutiken utgår även enligt Fejes och Thornberg (2017) från att en text inte endast är en text utan förmedlare av budskap till mottagaren som tolkar och förstår texten på olika sätt vilket gör att texten bidrar till att skapa sociala fenomen (a.a.). I detta avsnitt presenteras datainsamlingsmetod och urval, dataanalysmetod samt en diskussion kring vald metod. Slutligen presenteras studiens tillförlitlighet, etiska överväganden och förförståelse.

5.1 Datainsamlingsmetod samt urval

Vi har i denna studie kritiskt granskat sex olika kommunala handlingsplaner som valdes utifrån ett *målstyrt urval*, som enligt Bryman (2011) handlar om att välja ut enheter som exempelvis dokument, som kan besvara studiens syfte och frågeställningar (a.a.). De sex utvalda kommunala handlingsplanerna som varit denna studies fokus återfinns i två olika län och varierar i storlek från stora, mellan och små kommuner, detta för att få ett så bra underlag som möjligt. Sex handlingsplaner valdes således utifrån bedömningen att det kan anses vara ett tillräckligt stort material att studera utan att för den sakens skull bli för stort att hantera. Handlingsplanerna är hämtade från respektive kommuns hemsida, efter en sökning på "våld i nära relationer". Vi ville studera så många handlingsplaner som möjligt, från två olika län. Ännu ett kriterium för att ingå i studien var att en handlingsplan för våld i nära relationer

skulle vara tillgänglig på kommunens hemsida. Utifrån kriterierna valdes Östergötland och Örebro län ut där Linköping och Örebro kunde jämföras med varandra storleksmässigt. Likväl kunde Motala och Karlskoga jämföras storleksmässigt samt Ödeshög och Askersund.

5.2 Dataanalysmetod

För att bearbeta det empiriska materialet i form av handlingsplaner och på så sätt kunna besvara denna studies syfte och frågeställningar gjordes en kvalitativ textanalys. Kvalitativ textanalys handlar om att kritiskt granska texter för att nå kunskap om dess innebörder (Widén, 2009). Denna metod är användbar för att försöka förstå hur olika samhällsfenomen och frågor framställs vilket är av vikt då dessa framställningar påverkar vårt sätt att tänka och handla. Det finns tre olika analytiska dimensioner genom vilka en text kan tolkas; den första, andra och tredje dimensionen. För att fördjupa analysen ytterligare kan en problematiserande dimension komplettera de övriga. Den första dimensionen fokuserar på författaren till en text och syftar till att ta reda på den innebörd som tillskrivits texten. I den andra dimensionen står själva språket i texter i fokus och det som studeras kan vara språkliga begrepp som används, eller kanske utesluts, i texten. Genom att göra det går det att se vilka ideologier och åsikter som framträder, vilket ger kunskap om den betydelse texter har på de som läser dem. Den tredje dimensionen handlar istället om att genom att analysera en text få förståelse för någon del av samhället och dess kulturella värderingar. Genom att ha denna dimension i förgrunden vill kunskap nås om vilka samhällsstrukturer såsom dominerande idéer, värderingar och normer som kan uttolkas från texterna. I den problematiserande dimensionen läggs teoretiska perspektiv och begrepp till för att fördjupa analysen ytterligare och ställa frågor om exempelvis sociala maktförhållanden (Widén, 2009). Denna studie har tagit sin utgångspunkt i den andra och tredje dimensionen samt kompletterats med den problematiserande dimensionen. I forskningsprocessen, framförallt i analysarbetet, finns olika ansatser för resonerade och slutledning nämligen induktion, deduktion och abduktion (Fejes & Thornberg, 2009). Den abduktiva ansatsen innebär ett detektivarbete där forskaren ständigt resonerar och drar slutsatser genom att växla mellan teori och empiri (a.a.). Vi utgick från Bacchis policyteori samtidigt som vi koncentrerade oss på vad empirin hade att säga oss. För att tolka resultaten och få en fördjupad förståelse gick vi tillbaka till teorin igen vilket innebär att vi utgått från en abduktiv ansats. Slutsatserna har sedan analyserats och tolkats med stöd av teorier om makt, policys och genus.

5.2.1 What's the problem represented to be?

Textanalysen har utgått från de av Widén (2009) ovan beskrivna dimensionerna. För få ytterligare en aspekt av analysen har även kritiska frågor som utgått från Carol Bacchis "What's the problem represented to be"-metod (WPR) formulerats och ställts till handlingsplanerna i två omgångar. "What's the problem represented to be" (WPR) är en dataanalysmetod utformad av Carol Bacchi (1999) som används för att granska policy- och andra styrdokument (Bacchi, 1999). WPR-metoden utgår från att policydokument genom att de finns till för att lösa problem, är med och konstruerar fenomenen som behandlas och skapar så kallade problemrepresentationer. På så sätt kan policydokument bidra till att rekonstruera problem och WPR-metoden syftar till att förstå att och på vilket sätt detta sker. WPR-metoden ämnar inte användas för att peka ut svagheter eller brister i befintliga policy- eller styrdokument, utan för att studera antaganden och premisser som konstrueras i dessa. Det vill säga vad som tas för givet i formulerandet av "problemet" och vilka effekter som kan

tänkas uppstå på grund av detta. Ett policy- eller styrdokument kan ses avspegla det omgivande samhällets normer och värderingar (a.a.).

Bacchis (2009) sex kritiska analysfrågor kan antingen användas i sin helhet, eller så kan vissa frågor väljas utifrån syfte och frågeställningar. Med hjälp av dessa frågor, som även undersöker vad som inte sägs i policydokumentet, är det möjligt att fånga ett *egentligt* problem (a.a.). För att ha möjlighet att tematisera innehållet och finna för denna studie de relevanta delarna, ställdes utifrån WPR-metoden i ett första steg följande frågor till handlingsplanerna: Hur framställs problemområdet? Vad lämnas oproblematiserat och vad utesluts? Vilka lösningar på problemområdet presenteras och vilka antaganden ligger till grund för de lösningar som presenteras? Denna del av analysen syftade till att finna såväl framställningar av våld, den våldsutsatta kvinnan och den våldsutövande mannen som förklaringsmodeller till våld. Syftet med denna del av analysen var även att finna vilka framställningar som uteslöts och vilka lösningar som presenterades. Detta för att genom en senare analys kunna analysera konsekvenser av såväl framställningar som huruvida handlingsplanerna får konsekvenser beroende på hur de är uppbyggda. För att ytterligare fånga essensen av det funna innehållet ställdes i ett nästa steg följande frågor till handlingsplanerna utifrån den andra och tredje textanalytiska dimensionen som beskrivits ovan: Vilken föreställning om våld, våldsutsatt och våldsutövare framkommer i handlingsplanerna? Utifrån föreställningarna, hos vem ligger ansvaret? Vilka antaganden ligger till grund för de lösningar som presenteras i handlingsplanerna? Därefter fördjupades analysen ytterligare i enlighet med den fjärde textanalytiska dimensionen genom att lägga till teorier om makt, policy och genus.

5.3 Metoddiskussion

Utifrån syftet att kritiskt granska handlingsplaner för att tolka innehållet i dem kändes valet av en kvalitativ textanalys relevant. Att även ta stöd i Bacchis WPR-metod föll sig naturligt och genom denna metod har vi försökt undersöka huruvida handlingsplanerna snarare riskerar rekonstruera de problem de är till för att lösa. Det hade även kunnat vara möjligt att göra en kvalitativ undersökning i form av intervjuer för att utforska exempelvis socialsekreterares upplevelse av nyttan med handlingsplanerna och om de är användbara i det praktiska arbetet. Det hade dock inte besvarat denna studies nuvarande syfte, utan istället gett uppsatsen en annan riktning. En annan tänkbar metod skulle kunna varit en ren diskursanalys som enligt Fejes och Thornberg (2009) handlar om att studera språket i en text för att hitta vilka sanningar som skapas om vad som exempelvis är normalt och onormalt (a.a.). Då vi ansåg att detta mera skulle bli inriktat på själva problemområdet och det innehållsmässiga, än på handlingsplanernas syfte och funktion valdes även denna metod bort.

5.4 Handlingsplanernas tillförlitlighet

För att bedöma kvaliteten på denna studies handlingsplaner har vi använt oss av de fyra kriterier för bedömning av dokument som Bryman (2011) tar upp. Dessa är *tillförlitlighet*, *trovärdighet*, *representativitet* och *meningsfullhet*. *Tillförlitlighet* handlar om huruvida materialet kan bedömas vara ett originaldokument eller om det finns några tvivel på vem som skrivit detta medan *trovärdighet* handlar om uppriktighet och noggrannhet, det vill säga om materialet är utan felaktigheter och förvrängningar. *Representativitet* handlar om materialet är typiskt för sitt slag när det gäller den kategori det tillhör och *meningsfullhet* bedömer huruvida dokumentet är begripligt, tydligt och hur det ska förstås (Bryman, 2011). Handlingsplanerna i denna studie är dokument som upprättats och beslutats av kommunstyrelse, kommunfullmäktige eller socialnämnd i respektive kommun, för att leda arbetet med våld i

nära relationer. Thurén (2003) menar att det är viktigt att vara källkritisk och försöka bedöma huruvida en text är sannolik eller om den kan ses som orimlig. Äkthet handlar om huruvida källan är sanningsenlig eller falsk och felaktig samt om det handlar om förstahandsinformation eller om texten är en sammanfattning av andra texter (a.a.).

Materialet bedömdes vara tillförlitligt när det gäller varifrån informationen kommit. Bedömningen huruvida materialet var utan felaktigheter och förvrängningar, det vill säga om det var trovärdigt, gjordes utifrån att handlingsplanerna var upprättade av trovärdiga källor. Flera av handlingsplanerna uppgav även att de utgått från Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (SOSFS 2014:4) vid upprättandet vilket även får ses som både tillförlitligt och trovärdigt. Däremot diskuterade vi att innehållet trots allt är tolkat och formulerat av individer, vilket gör att egna tolkningar och värderingar riskerar att komma fram i texten. Dock ansåg vi inte detta vara en så stor risk att vi valt att inte se materialet som trovärdigt innehållandes rena felaktigheter och förvrängningar. Handlingsplanernas utformning skilde sig åt då vissa innehöll fördjupade kunskapsöversikter medan andra var kort formulerade utan information eller förklaringar kring problemområdet vilket gjorde det svårt att bedöma huruvida materialet var typiskt för sitt slag och därmed representativt. Då en handlingsplan för våld i nära relationer inte är något en kommun är skyldig att ha, utan endast är en rekommendation, finns såvitt vi vet inte heller några tydliga riktlinjer för vad handlingsplanen mer exakt ska innehålla. Att handlingsplanerna skilde sig åt i utformningen talar för att det är upp till varje kommun att bestämma innehållet, varför vi ändå gjorde bedömningen att materialet fick anses representativt. Det sista kriteriet som Bryman (2011) tar upp är meningsfullhet och utifrån det kunde konstateras att handlingsplanernas begriplighet och tydlighet skilde sig åt utifrån att de var utformade på så olika sätt. Det gick dock att förstå innehållet i samtliga handlingsplaner varför vi ansett även detta kriterium uppfyllt.

5.5 Studiens tillförlitlighet

För att visa på denna studies tillförlitlighet har vi valt att använda oss av några begrepp inom den kvalitativa forskningen som Bryman (2011) berör; *trovärdighet*, *pålitlighet*, *överförbarhet* och *möjlighet att styrka och konfirmera* att diskuteras. En studies trovärdighet handlar om att skapa en trovärdighet i resultaten genom att säkerställa att forskningen följt de regler som finns (a.a.). Genom att vi följt forskningsetiska regler samt bedömt handlingsplanernas tillförlitlighet har vi försökt skapa trovärdighet i resultaten. Pålitlighet handlar om att kunna visa hur forskningsprocessen har gått till för att på så sätt möjliggöra för andra att granska studien (Bryman, 2011). Genom att använda oss av de forskningsmetoder som valts och redogjort för forskningsprocessen under metodavsnittet har vi försökt visa på denna studies pålitlighet. I kvalitativa studier kan det vara svårt att generalisera resultatet till större sammanhang och andra kontexter (Bryman, 2011). Inom kvalitativ forskning handlar det istället om att på ett så tydligt sätt som möjligt försöka ge detaljerade och fylliga beskrivningar av det som studeras, vilket kan bidra till att kunna se om resultaten är överförbara även i andra sammanhang (a.a.). I denna studie har vi förstärkt vad som framkommit i handlingsplanerna med flertalet citat för att försöka ge en så detaljerad beskrivning av innehållet i handlingsplanerna som möjligt. Vi har även under bakgrund och tidigare forskning redogjort för problemområdet för att ge en så fyllig beskrivning som möjligt. Det sista delkriteriet som Bryman (2011) tar upp handlar om utomstående möjlighet att styrka och konfirmera att forskarna handlat i god tro och inte låtit egna värderingar eller teoretisk inriktning påverka undersökningens genomförande eller resultat (a.a.). Genom att i analysen utgå från teorier om makt, policys och genus samt genom att referera till tidigare forskning har denna studie försökt styrka och konfirmera att vi inte på ett godtyckligt sätt

utgått från egna teorier och åsikter utan från redan vedertagna och framtagna teorier med relevans för forskningsområdet.

5.6 Etiska överväganden

Forskareetik handlar enligt Vetenskapsrådet (2018) om forskarens relation till uppgiften och beskriver fyra principer som syftar till att vägleda forskare i praktiska, etiska och intellektuella problem som kan dyka upp. *Tillförlitlighet* handlar bland annat om att säkerställa forskningens kvalitet genom metod och analys (a.a.) vilket är något som vi reflekterat kring under arbetets gång. Genom att vi i denna studie har försökt vara tydliga och motiverat val av metod och empiri, beskrivit hur vi utfört vår studie samt i vår analys relaterat till tidigare forskning samt teorier anser vi att studien visar på tillförlitlighet. Övriga kriterier handlar om *ärlighet* i att exempelvis genomföra forskning på ett på ett öppet, rättvist, fullständigt och objektiva sätt, *respekt* för bland annat forskningsdeltagare, samhälle och andra forskare samt *ansvarighet* för forskningen från idé till publicering och dess vidare konsekvenser (Vetenskapsrådet, 2018). Vi anser att vi varit ärliga i vår forskning då vi redovisat tillvägagångssätt, urval och presenterat den empiri vi valt att analysera på ett öppet och fullständigt sätt. Vi har även bifogat samtliga sex handlingsplaner så att läsare själva kan ta del av hela det insamlade materialet. Utifrån kriteriet som handlar om respekt har vi särskilt tänkt på att hantera texterna på ett respektfullt sätt, att inte förvanska eller förlöjliga delar i texten då handlingsplanerna trots allt är författade av en eller flera personer som vinnlagt sig om att göra ett bra jobb. Vi har därmed tänkt på de allmänna kriterierna för forskningsetik och försökt förhålla oss till dessa.

Vetenskapsrådet (u.å.) uppger vidare att forskning är nödvändigt för att samhället ska utvecklas och har upprättat forskningsetiska principer som humanistiskt-samhällsvetenskaplig forskning bör förhålla sig till. Forskningskravet innebär att all forskning ska vara inriktad på väsentliga frågor och hålla hög kvalitet, detta genom att kunskaper hela tiden utvecklas och metoder förbättras. Detta ska hela tiden ställas mot individskyddskravet som är samhällsmedborgares rätt till skydd mot otillbörlig insyn där konfidentialitetskravet är en del (a.a.). I och med att vi endast har granskat kommunala handlingsplaner som är offentliga och tillgängliga för allmänheten på respektive kommuns hemsida anser vi att vi endast har behövt ta hänsyn till konfidentialitetskravet. Vi har diskuterat huruvida vi ska lämna ut namnen på de kommuner vars handlingsplaner vi har granskat eller ej. Då detta är offentliga policydokument som ligger öppet på varje kommuns hemsida och som dessutom inte innehåller någon form av känsligt material som kräver skydd har vi inte ansett att det funnits något skäl till att ge dessa kommuner konfidentialitet. Det kan finnas en risk att resultaten som studien genererar kommer påvisa brister i handlingsplanerna som vidare kan tänkas leda till att de för studien aktuella kommunerna får kritik eller hängs ut. Vi menar dock att nyttan med att påvisa eventuella brister i sådana fall skulle vara större än risken för de aktuella kommunerna.

5.7 Förförståelse

Hermeneutiken handlar om att tolka, förstå och förmedla upplevelser och fenomen (Westlund, 2009). En viktig aspekt inom hermeneutiken är att vi som forskare inte kan bortse från den förförståelse vi har med oss sedan innan om det som studeras. Förförståelsen kan bidra till en djupare tolkning och förståelse av det som studeras, men riskerar även att i analys- och tolkningsprocessen utse offer och hjältar i materialet. Att förhålla sig till egna övertygelser, fördomar och förutfattade meningar är därmed av stor vikt (a.a.), detta för att kunna spegla innehållet i handlingsplanerna på ett bra och rättvist sätt. Under tidigare terminer på

socionomutbildningen, under vår verksamhetsförlagda utbildning, genom yrkeserfarenheter samt att som samhällsmedborgare följt debatter och dylikt har vi samlat på oss kunskap om problemområdet. Kunskap som skapat vår förförståelse och som bidragit till våra uppfattningar och fördomar om problemområdet. Under tiden vi arbetat med denna studie har vi därför hela tiden försökt vara medvetna om och reflekterat över egen kunskap och förförståelse inom problemområdet samt våra förutfattade meningar. Vi har pratat om och problematiserat kring hur detta kan påverka vår tolkning och analys av innehållet i handlingsplanerna. Trots viss kunskap och förförståelse har vi alltså ändå försökt vara medvetna om vår subjektivitet och ansträngt oss för att bli så sakliga som möjligt.

6. Resultat och analys

I detta avsnitt presenteras studiens resultat och en analys kring studiens resultat med utgångspunkt i teorier om makt, policyteori och genusteori samt i tidigare forskning. Först ges en överblick över och analys kring hur problemområdet framställs i de olika kommunala handlingsplanerna med tillhörande underrubriker som betonar de funna temana. Vidare ges en presentation av och analys kring det som handlingsplanerna har lämnat oproblematiserat. Slutligen ges en presentation av och analys kring de lösningar som handlingsplanerna presenterat. Noteras bör att de lösningar som handlingsplanerna presenterat på våld i nära relationer, inte nödvändigtvis förekommer som insatser i respektive kommun.

6.1 Problemframställningar

I följande avsnitt presenteras de problemframställningar som återfinns i handlingsplanerna. Tre övergripande teman har gått att urskilja - förklaringsmodell, problem i termer av kön samt konstruktionen av den våldsutsatta kvinnan. Dessa teman ordnas under rubriker där respektive resultat presenteras ihop med en analys.

6.1.1 Förklaringsmodell

Under inledningsavsnittet benämns i Örebro, Motalas och Karlskogas handlingsplaner att våld i nära relationer handlar om mäns våld mot kvinnor. I Ödeshögs handlingsplan skrivs att våld i nära relationer sker främst mot kvinnor och Askersunds och Linköpings handlingsplaner benämner under inledningen det enbart som våld i nära relationer. Det går i handlingsplanerna att finna fem olika faktorer som ses förklara våld - *ojämställdhet, könsmaksordning samt föreställningar om makt, kön, och sexualitet*. I handlingsplanerna framställs att ojämställdhet är orsaken till våld, förutom i Ödeshögs handlingsplan som beskriver våld som ett stort och komplext samhällsproblem, men som inte nämner några orsaker till det. Endast Linköpings handlingsplan nämner att en könsmaksordning är en av orsakerna till våld. Örebro handlingsplan nämner dock att våldet har sin grund i makt, kön, sexualitet och kulturella föreställningar om dessa. I Karlskogas handlingsplan skrivs inte uttryckligen att våld hör samman med makt, men skriver exempelvis att "mannen tar kontroll och fattar beslut" (Handlingsplan 4, s. 8). Våld ses vidare i Örebro, Motalas och Askersunds handlingsplaner som en kränkning av mänskliga rättigheter och Linköpings och Karlskogas handlingsplaner nämner våld som ett allvarligt brott och ett brott mot mänskliga rättigheter. Ödeshögs handlingsplan nämner ingenting om huruvida våld är ett brott eller en kränkning av mänskliga rättigheter. Våld framställs uttryckligen vara en politisk fråga i Linköpings och Örebro handlingsplaner. I Linköpings handlingsplan framställs våld som en trygghets- och brottsförebyggande fråga.

En förklaring till mäns våld mot kvinnor är att det är ett uttryck för ojämlika maktförhållanden vilket är en strukturell förklaring till våldet (Moser Hällen & Sinisalo, 2018b). Utifrån en strukturell förståelse menar Heimer et al. (2019) att maktrelationen finns mellan kvinnor och män och inom vilken övergrepp möjliggörs (a.a.). I samtliga kommunala handlingsplaner framställs våld i nära relationer som ett omfattande samhälls- och folkhälsoproblem. En tolkning av handlingsplanernas användande av ojämställdhet, könsmaktsordning och kulturella föreställningar om makt, kön och sexualitet som förklaring, kan vara att de utgår från en strukturell förklaringsmodell av våld, i likhet med det Moser Hällen och Sinisalo (2018b) menar sker vid en förståelse kring ojämlika maktförhållanden. Linköpings handlingsplan som via användandet av könsmaktsordning som en orsak belyser den samhällsstruktur, vunnit ur feministisk teori där män är överordnade kvinnor. En tolkning med grund i ovanstående kan vara att samtidigt som handlingsplanerna använder den strukturella förståelsen av våld, bidrar den i likhet med det som framgår i SOU 2015:55, till en statisk syn på kvinnan som utsatt och mannen som utövare. Samtidigt varken förminskar eller blundar handlingsplanerna för den maktobalans som finns mellan könen. Det kan således tolkas att samtliga handlingsplaner bekräftar en feministisk förklaringsmodell till våld och att de i och med det även bekräftar att det finns sociala och samhälleliga strukturer som legitimerar våld mot kvinnor.

Ytterligare en tolkning av att handlingsplanerna använder en strukturell förklaringsmodell till våld, och på så sätt bidrar till en statisk syn på kvinnan som utsatt och mannen som förövare, är att rollen som våldsutsatt (kvinna) och rollen som våldsutövare (man), kommer sammanlänkas med föreställningar, egenskaper och behov hos respektive grupp. Utifrån genusteorin blir dessa föreställningar, egenskaper och behov könsstereotypa där våldsutsatt kommer sammanlänkas med *kvinnliga* egenskaper och våldsutövare med *manliga*. I sin tur kan detta tänkas bidra till att dels befästa och upprätthålla könsstereotypa föreställningar, dels upprätthålla och konstruera våldsutsatta och våldsutövare på ett visst könsstereotypt sätt. Detta kan i likhet med det Moser Hällen och Sinisalo (2018b) menar, få konsekvenser för hur stöd planeras samt vad som anses som lämpligt stöd för respektive målgrupp. I ännu vidare led kan den könsstereotypa konstruktionen av våldsutsatt och våldsutövare som handlingsplanerna tolkas befästa, föra vidare dessa stereotypa föreställningar till professionella som arbetar med våld i nära relationer utifrån handlingsplanen. Att endast utgå från en strukturell förklaring menar Eliasson och Ellgrim (2006) inte är tillräckligt för att förstå varför och hur våldet uppstår utan det krävs en förståelse på flera olika nivåer (a.a.). Då handlingsplanerna endast förmedlar en strukturell förklaring kan andra faktorer och förklaringar missas vilket kan tänkas leda till att professionella som ska använda sig av handlingsplanerna i det praktiska sociala arbetet, får en förenklad bild av problemområdet. I sin tur kan detta tänkas leda till att stöd och insatser missriktas.

6.1.2 Problem i termer av kön

En definition av våld som förekommer i tre av handlingsplanerna är Per Isdals könsneutrala definition:

Med våld menas varje handling riktad mot en annan person, som genom att denna handling skadar, smärtar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något den vill (Handlingsplan 1, s. 7; Handlingsplan 3, s 1; Handlingsplan 6, s. 1).

Linköpings handlingsplan använder även FN:s definition:

Varje könsrelaterad våldshandling som resulterar i fysisk, sexuell eller psykisk skada eller lidande för kvinnor, samt hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckligt frihetsberövande, vare sig det sker i det offentliga eller privata livet (Handlingsplan 1, s. 7).

De övriga handlingsplanerna använder sig varken av FN:s eller Isdals definition och definierar således inte våld. I samtliga handlingsplaner framgår att våld förekommer i heterosexuella såväl som samkönade relationer samt i andra familje- och släktrationer. Linköpings, Karlskogas och Motalas handlingsplaner nämner även att våldsutsattheten ser olika ut beroende på kön - att kvinnor ofta blir utsatta för grovt upprepat våld. Örebro, Askersunds och Ödeshögs handlingsplaner nämner ingenting om att våldsutsattheten skiljer sig åt beroende på kön. Ekström (2012) beskriver att våld å ena sidan kan framställas med en koppling till könsmaktordningen, men att våldet å andra sidan framställs som könsneutralt där mäns våld mot kvinnor istället beskrivs som "partnervåld" och tonar ned ojämlikheten mellan kvinnor och män (a.a.). Även Mattsson (2011) pekar på skiljelinjen som finns mellan att förstå våld som könsbundet eller inte (a.a.). Det går med likhet i det som Ekström (2012; 2018b) och Mattsson (2011) menar om att en definition av våld antingen är könsneutral eller inte, se att två av de tre handlingsplaner som använder Isdals könsneutrala definition av våld, använder den som enda definition och har således endast en könsneutral definition av våld. Örebro, Askersunds och Ödeshögs handlingsplaner varken definierar våld eller sätter det i relation till köns- och maktordningar. Det går således tolka utifrån Ekström (2018b) och Haeseler (2013), som betonar vikten av samsyn på våld i nära relationer hos professionella för att kunna stötta våldsutsatta, att förståelsen kring våld i nära relationer är tämligen skild kommunerna emellan. Såväl kan definitioner av våld och framställningar av våld, våldsutsatt och våldsutövare påverka huruvida professionella skapar sin förståelse om våld och att förståelsen riskerar bli tämligen skild.

6.1.3 Konstruktionen av den våldsutsatta kvinnan

Utifrån handlingsplanernas övergripande strukturella förståelse av våld som presenteras och analyseras i avsnittet ovan, går att förstå i likhet med Mattsson (2011), att systemteoretiska och relationella perspektiv kan riskera att gå före som förklaringsmodell i enskilda fall samt att den maktobalans som återfinns i relationen där mannen utövar våld mot en kvinna kan riskera att förbises. Det kan tolkas att konstruktionen av den våldsutsatta kvinnan baseras dels på en förståelse kring en maktobalans mellan kvinna och man, men dels att maktobalansen förbises i enskilda fall av våld i nära relationer. I Linköpings handlingsplan formuleras bland annat att:

Våldsutsatta finns överallt i samhället: i alla samhällsklasser, i alla miljöer, i alla åldrar och bland människor i olika livssituationer. Vi möter dem i vår vardag, som kollegor, klienter, elever eller vänner /.../ (Handlingsplan, 1, s. 12).

I Karlskogas handlingsplan framgår vidare något som kan ses som ytterligare en konstruktion av den våldsutsatta kvinnan och som återfinns som konstruktion av den våldsutsatta i flera av handlingsplanerna:

/.../ ofta är i beroendeställning till våldsutövaren. Denna beroendeställning kan exempelvis handla om ekonomi, tillgång till narkotikapreparat för personer som har missbruksproblematik, omsorgsbehov hos en person med funktionsnedsättning eller äldre, möjligheten att få stanna kvar i Sverige hos en person vars uppehållstillstånd har anknytning eller äktenskap som grund (Handlingsplan 4, s. 6).

Det finns enligt Bacchi (1999) en föreställning om just våldsutsatta kvinnor som ostabila och hjälplösa som kan få konsekvenser för huruvida hon blir betrodd och vilket stöd hon kan få (a.a.). Konstruktionen av den våldsutsatta kvinnan kan i likhet med det Mattsson (2011) menar om att genus är de egenskaper vi tillskriver oss utifrån hur samhället ser på oss, skapar en förståelse och framställning av en våldsutsatt kvinna som "ostabil och hjälplös" och att hon således inte ses på som en våldsutsatt kvinna om hon inte ses på som "ostabil och hjälplös". Utifrån att handlingsplanerna uppvisar att en våldsutsatt kvinna ofta står i beroendeställning till den våldsutövande mannen, kan det tolkas att handlingsplanerna bidrar till att befästa även den konstruktionen som Bacchi (1999) framhåller. Det kan tolkas att våld i nära relationer trots sin framhävmått av maktobalansen, förbiser den och förklarar våldet på individnivå och därför något som förekommer relationellt mellan kvinna och man. I och med det kan det tolkas utifrån Mattssons (2011) syn på genus som det vi tillskriver vår faktiska fysiska kropp (a.a.), att konstruktionen av den våldsutsatta kvinnan och förmågan för henne att platsa inom ramen för en våldsutsatt kvinna förblir knutet till hur konstruktionen av henne är. Det kan tolkas att hon tillskriver sig en handlingsplans konstruktioner för att dels själv förmå förstå att hon är våldsutsatt samt för att samhället ska bekräfta det och detta för att hon i likhet med det Ekström (2012) menar, inte ska exkluderas från det stöd som samhället organiserar (a.a.).

Ovanstående citat om vad den våldsutsatta kvinnans beroendeställning anses bero på, ger en konstruktion av den våldsutsatta kvinnan. Trots att citatet återfinns i flera av handlingsplanerna, lyfter endast Örebro och Karlskogas handlingsplaner grupper som är särskilt utsatta för våld och ger en beskrivning av dessa. De särskilt utsatta grupperna som lyfts är, äldre kvinnor, kvinnor med funktionsnedsättning, HBTQ-personer, personer med könsöverskridande identitet eller uttryck, kvinnor med utländsk bakgrund, kvinnor med missbruks- och beroendeproblem och hederskontext. Linköpings, Motalas och Askersunds handlingsplaner nämner även särskilt utsatta grupper, men ger ingen närmare beskrivning av dessa. Ödeshögs handlingsplan nämner inte särskilt utsatta grupper alls. Karlskogas handlingsplan är den enda handlingsplan som lyfter intersektionalitet som en viktig utgångspunkt för arbetet med våld i nära relationer. I handlingsplanen skrivs att:

.../ sårbarhetsfaktorerna kan påvisa vilka faktorer som påverkar individens utsatthet så att former för insatser kan individualiseras efter behov (Handlingsplan 4, s. 9).

Trots att handlingsplanerna utgår från en strukturell förståelse av våld, får systemteoretiska och relationella perspektiv ofta företräde i arbetet, men även i hur våldet förstås. Utifrån ovanstående tolkas att det då blir av vikt att tillägga ett intersektionellt perspektiv i arbetet för att, som Murray och Powell (2009) menar, få möjlighet till en helhetsförståelse kring våldsutsattheten och de så kallade sårbarhetsfaktorerna. Enligt Kastling (2018) kan det intersektionella perspektivet skapa en vidare förståelse för hur våldet kan ses på (a.a.). Det intersektionella perspektivet tolkas vara särskilt viktigt för särskilt utsatta grupper, eftersom den strukturella förståelsen enligt SOU 2015:55 bidrar till synen på våldsutsatta kvinnor som en homogen grupp (a.a.). Vid avsaknad av ett intersektionellt perspektiv, konstrueras stöd efter konstruktionen av den våldsutsatta kvinnan, där endast de våldsutsatta som platsar inom ramen för konstruktionen tillhandahåller stödet. Dock framhåller endast en av sex studerade handlingsplaner vikten av ett intersektionellt perspektiv. Möjligtvis ger då resterande fem av sex handlingsplaner som saknar ett intersektionellt perspektiv, de systemteoretiska och relationella perspektiven företräde. Det leder till att de i sin förståelse för våld, går ifrån förståelsen för maktobalansen mellan kvinna och man och snarare förklarar att våldet förekommer på grund av individuella faktorer hos våldsutövare eller våldsutsatt.

Det går således att tolka vidare att dessa handlingsplaner utgår från en statisk syn på den våldsutsatta kvinnan vilket i sig resulterar i en konstruktion av våldsutsatta kvinnor som en homogen grupp med liknande egenskaper och behov. Detta kan i sin tur resultera i att stöd och insatser inte speglar ett fullgott stöd till alla våldsutsatta kvinnor. Det kan även tolkas att dessa handlingsplaner inte lägger vikt vid problemlösning av våld i nära relationer på strukturell nivå, vilket Holmberg et al. (2015) menar inte görs när det finns en individuell förklaringsmodell (a.a.). Således kan det tänkas vara svårt för handlingsplanerna att motivera exempelvis ett våldsförebyggande arbete eller arbete med personer som antas finnas i riskzonen för att utöva våld, som kan ses som mer strukturella lösningar på våld i nära relationer. I fem av sex handlingsplaner används inte intersektionalitet som ett tillägg till den strukturella förståelsen av våld och individuella faktorer hos våldsutsatt eller våldsutövare ses förklara våldet. Då riskeras utsatthet och sårbarhetsfaktorer hos grupper som är särskilt utsatta för våld, i likhet med det Holmberg et al. (2015) menar, påvisa att de är särskilt utsatta i och med vissa egenskaper de tillskrivs. Den särskilt utsatta kvinnan kan därmed tänkas ställas i ett motsatsförhållande till den våldsutsatta kvinnan som inte kan tillskrivas dessa faktorer. I och med att den särskilt utsatta kvinnan då konstrueras vara våldsutsatt beroende av sina sårbarhetsfaktorer hamnar fokus på kvinnans individuella egenskaper som en orsaksförklaring, snarare än på den samhällliga köns- och maktstruktur som samtliga handlingsplaner rättfärdigat som en orsak till våld.

6.2 Vad lämnas oproblematiserat och vad utesluts?

I följande avsnitt presenteras det som handlingsplanerna lämnar oproblematiserat och utesluter. Det tema som gått att urskilja genomgående i samtliga handlingsplaner är att fokus i handlingsplanerna om våld i nära relationer ligger på den våldsutsatta kvinnan och att den våldsutövande mannen lämnas oproblematiserad och utesluts.

6.2.1 Den våldsutövande mannens ansvar

Något som genomsyrar samtliga handlingsplaner är att fokus ligger på den våldsutsatta kvinnan och hennes behov av stöd, hjälp och skydd och att den våldsutövande mannen utesluts och lämnas oproblematiserad. Utifrån att samtliga handlingsplaner förklarar våldet som något strukturell förekommande där samhällliga strukturer är orsaken till våld går att förstå att handlingsplanerna är uppbyggda och bottenar i den strukturella förklaringsmodellen. Det kan tolkas vidare att orsaken till våld är strukturer, snarare än faktorer på ett individuellt plan. I och med att handlingsplanerna genomgående inte kompletterar den strukturella förklaringen med det individuella ansvaret för våldet, vilket Nordborg (2014) menar måste ske, blir en tolkning att orsaken till våldet ligger utanför den våldsutövande mannens kontroll och således utanför hans individuella ansvar. På olika ställen i handlingsplanerna framhävs således dels den strukturella förståelsen, dels förklaring på individuell nivå och eftersom dessa inte integreras med varandra, skapar handlingsplanerna inte en entydig orsak till våld.

Bacchi (1999) menar vidare att en policy kan liknas vid en diskurs inom vilken vissa saker får sägas och vissa saker inte får sägas. Det går således tolka att diskursen som finns kring våld i nära relationer som handlingsplanerna styrker, på goda grunder kan utesluta den våldsutövande mannen och lämna honom genomgående oproblematiserad. Olsson et. al. (2019) framhäver att vissa förklaringsmodeller får företräde på bekostnad av andra och de tolkningar som får uppmärksamhet i samhället och hos politiker är de som passar in i de redan rådande föreställningarna om problemet (a.a.). När en strukturell förklaringsmodell, som passar in i samhällets rådande normer om ett fenomen, får företräde på bekostnad av eventuellt andra förklaringsmodeller riskerar diskursen kring våld i nära relationer att endast

handla om den våldsutsatta kvinnan snarare än om den våldsutövande mannen och om hans ansvar. En tolkning av detta är att den våldsutövande mannen baserat på rådande samhällsnormer och diskurser om våld, inte har en plats i diskursen om våld i nära relationer och att han utifrån Bacchi (1999) blir någon det inte får talas om. Således bidrar handlingsplanerna i och med detta, till att befästa en föreställning om och en diskurs kring att våld i nära relationer hänger samman med våldsutsatthet, snarare än med våldsutövande. Olsson et al. (2019) menar att hur våldet talas om har betydelse för hur våldet ses på, vem som bär ansvar för det samt vad som måste till för att det ska upphöra och förhindra att det upprepas (a.a.). Detta går att tolka som att utelämnandet av den våldsutövande mannen och att han lämnas oproblematiserad, bidrar till skapandet av hur våld ska ses på samt vem som bär ansvar för det och till vem stöd och insatser då måste riktas för att våldet ska upphöra. När den våldsutövande mannen utelämnas och inte ingår i diskursen om våld i nära relationer kommer han inte inkluderas i vad som kan tänkas behövas för att våldet ska upphöra. Detta i likhet med det som Moser Hällen och Sinisalo (2018b) menar om att en diskurs påverkar hur arbetet med att förebygga och arbeta med våld byggs upp och vad som prioriteras.

Vidare menar Bacchi (1999) att subjektet i vad som framhålls som ett socialt problem för med sig moraliska tankar om denne. Subjektet porträtteras som "destruktiv" eller "problematiserande" och framställer problemets orsak på individnivå och då samtidigt förhindrar förståelsen av det som samhälleligt systematiskt (a.a.). När våldsutövaren genomgående utelämnas i handlingsplanerna, blir den våldsutsatta kvinnan subjektet i handlingsplanerna om våld i nära relationer. Utifrån det Bacchi (1999) skriver om att subjektet då blir något problematiskt och ses som destruktiv, kan det tolkas att den våldsutsatta kvinnan är "problematiserande och destruktiv" och således problemet med våld i nära relationer. När den våldsutsatta kvinnan framställs som problemet, blir problemet med våld i nära relationer varken våldet i sig eller den våldsutövande mannen. Det går att se att tre av sex handlingsplaner under inledningsavsnittet benämner att våld i nära relationer ofta handlar om mäns våld mot kvinnor (Handlingsplan 2; Handlingsplan 3; Handlingsplan 5). Holmberg et al. (2015) menar att det funnits politiska konflikter kring hur begrepp som våld mot kvinnor och våld i nära relationer ska uppvisa mannen som våldsutövare eller inte och ifall könade begrepp som just "mäns våld mot kvinnor" förtydligar våldet i relationer till makt- och könsmaktsordningar (a.a.). Utifrån att dessa tre handlingsplaner lyfter fram att våldsutövaren är en man, kan det tolkas att dessa kopplar ihop våld i nära relationer med könade begrepp. Trots att de då använder sig av "våld i nära relationer" bidrar de till en förståelse kring vem som är våldsutövare och vem som är våldsutsatt och belyser samtidigt makt- och könsmaktsordningar. Det kan även tänkas att dessa handlingsplaner då synliggör den våldsutövande mannen, trots att de lämnar honom genomgående oproblematiserad.

Resterande tre handlingsplaner som inte nämner något om att våld i nära relationer kan kopplas till kön, kan å ena sidan tolkas inkludera att våld inte endast utövas av en man mot en kvinna vilket kan leda till att handlingsplanen blir mer inkluderande för exempelvis samkönade par. Å andra sidan förhindras en förståelse av våld kopplat till köns- och maktordningar. Trots att våldsutövaren synliggörs i vissa handlingsplaner under inledningsavsnittet, utelämnas för övrigt ett genomgående fokus på våldsutövaren i handlingsplanerna. Att den våldsutövande mannen utelämnas kan tänkas förstärka bilden av den våldsutsatta kvinnan som "problematiserande och destruktiv". Om handlingsplanerna istället hade ett genomgående fokus på den våldsutövande mannen, hade våldsutövaren varit subjektet som Bacchi (1999) beskriver. Då hade den våldsutövande mannen setts på som "problematiserande och destruktiv" och en tolkning är att stöd och insatser till honom då inte hade kunnat uteslutas. Med den våldsutövande mannen i fokus, hade diskursen kring våld i nära

relationer kunnat påverkat framställningen av våld i nära relationer i sin helhet och motiverat stöd och insatser till våldsutövare.

I tre av handlingsplanerna beskrivs att:

/.../ den våldsutsatta har en nära relation till och ofta starka emotionella band till förövaren vilket försvårar möjligheten till motstånd och uppbrott. (Handlingsplan 1, s. 7; Handlingsplan 2, s. 23; Handlingsplan 4, s. 6)

Utifrån ovanstående citat går att se att våldsutövarens emotionella band utesluts och den våldsutövande mannen lämnas oproblematiserad. Oavsett om förestående handlingsplaner framhåller könsneutrala eller könsbundna förklaringsmodeller går enligt genusteori att förstå ovanstående citat som en direkt avspiegling av könsstereotypa föreställningar om kvinnor och män som Connell och Pearse (2015) menar är känslös, omvårdande, intuitiv, sexuellt lojal för kvinnor och rationell, aggressiv och analytisk för män (a.a.). Att vara *emotionell och känslös* kopplas till det *kvinnliga* som i vidare led kopplas till det som enligt Hirdman (1988) avviker från det manliga som norm. Det som avviker från normen kan ses vara det *svaga*, därför att *manligt* som norm som innebär att vara rationell, aggressiv och analytisk. I vidare led kan en tolkning vara att *det emotionella bandet* i sig ses leda till en legitimering av våldet eftersom den våldsutsatta som ses på som *svag* och därmed inte har förmåga till motstånd och uppbrott. En vidare tolkning är att den våldsutsatta legitimerat våldet och ser på det som något som inte skall göras något åt och något som inte behöver förändras. Utifrån Hirdman (1988) går att tolka att ovanstående citat kan bidra till att konstruera den våldsutsatta kvinnan mot den våldsutövande mannen som norm, och att även detta bidrar till att hon legitimerar våldet. Samtidigt ges våldet en legitimitet därför att det kopplas samman med *manliga* egenskaper och i och med att våldet blir legitimt, blir att vara utsatt för våld avvikande snarare än att utöva våld. Det avvikande från normen kopplas i vidare led till *kvinnligt* och eftersom *kvinnligt* utifrån föreställningar om könen ses på som *svagt*, har den våldsutsatta kvinnan sig själv att skylla i varför våldet sker.

Linköpings och Karlskogas handlingsplaner nämner våld som ett allvarligt brott och ett brott mot mänskliga rättigheter. Trots att våld ses som ett brott och är olagligt och därmed fel, tolkas att handlingsplanerna bekräftar att det finns samhällsliga strukturer som rättfärdigar våld mot kvinnor. Detta kan ses ytterligare spåda på tolkningen om att den våldsutsatta kvinnan har sig själv att skylla varför våldet sker. En möjlig tolkning till varför våldsutövaren utelämnas i ovanstående citat om den våldsutsattas emotionella band, är för att han på grund av isärhållandet av egenskaperna *kvinnligt* som kopplas ihop med emotionellt, då utelämnas. Detta eftersom *manligt* inte kopplas ihop med egenskapen emotionell, utan istället rationell. En möjlig tolkning till att våldsutövaren kopplas ihop med ett rationellt beteende och andra könsstereotypa föreställningar, kan tänkas leda till att våldsutövandet samtidigt legitimeras. Att den utsatta har en *nära relation till /.../* kan tolkas utifrån det Heimer et al. (2019) skriver om att övergreppen möjliggörs i och med den maktrelation som finns mellan kvinnor och män (a.a.). En möjlig tolkning av detta, är att en nära relation i och med att den existerar mellan kvinna och man, möjliggör för våld att ske i den och således legitimerar våld. När det då skrivs att "den utsatta har en nära relation till /.../" och samtidigt utelämnar att "våldsutövaren har en nära relation till den våldsutsatta", är en möjlig tolkning att den våldsutsatta i och med att *hon* "har en nära relation till /.../", är med och möjliggör för våldet att ske mot henne, bara genom att ha en nära relation till våldsutövaren. Detta kan tänkas bidra till att våldet mot henne legitimeras för omvärlden liksom av henne själv för att om hon inte hade velat bli utsatt för våld, hade hon inte haft en *nära relation* till en man.

6.2.2 Konstruktionen av den våldsutövande mannen

Det måste finnas enkla vägar till stöd och hjälp för personer som oroas över det beteende de har i förhållande till sina närstående (Handlingsplan 1, s. 18).

Trots att våldsutövaren i Linköpings handlingsplan framställs som någon med motstånd mot att söka hjälp, lämnas i handlingsplanen oproblematiserat varför han har ett motstånd mot att söka hjälp. Örebro och Karlskogas handlingsplaner lyfter fram att samhället ska påverka, erbjuda och förse våldsutövaren med stöd. Örebro handlingsplan nämner att våldsutövaren måste ha en egen insikt i att det finns ett problem och en initial önskan att ta emot hjälp och Karlskogas handlingsplan pekar på att samhället ska hålla våldsutövaren ansvarig för sina handlingar. I Ödeshögs handlingsplan utesluts mannen vara den som oftast utövar våld mot en kvinna även om kvinnomisshandel eller våld mot kvinnor i nära relationer uppges vara vanligast förekommande. Askersunds handlingsplan är helt könsneutral och lämnar därmed en könsmaktsanalys avseende kvinnors underordning och mäns överordning oproblematiserad.

Utifrån ovanstående citat ges en förståelse om att våld är ett *beteende* hos våldsutövaren som sker i *förhållande till* någon annan, till sina närstående. Att våld blir något som sker i förhållande till någon annan kan tolkas reproducera föreställningen om att den våldsutsatta kvinnan möjliggör för våld att ske mot henne. Hon blir därmed en del i det och att det således därför legitimeras som en del av den ideologiska makten som Olsson et al. (2019) beskriver gör att även kvinnor "accepterar" sin egen underordning. Olsson et al. (2019) menar även att den ideologiska makten påverkar individers handlingar och synsätt (a.a.). Utifrån detta kan tolkas att beteendet som våldsutövaren har upphör om den våldsutsatta plockas bort, vilket i vidare led kommer handla om att stöd till den våldsutsatta blir fokus i arbetet med våld i nära relationer. Samtidigt blir en föreställning och konstruktion av våldsutövaren i samband med detta att våldet han utövar, inte tillfaller hans ansvar. Det går vidare att tolka att probleminramningen där våld är "ett beteende som sker i förhållande till", skapar en syn på våld som något där den våldsutsatta är en orsak till våldet och våldsutövaren inte har ett entydigt ansvar. Detta i likhet med det Olsson et al. (2019) skriver om att vissa antaganden blir en tolknings- och referensram för hur problemet ses på. I Karlskogas handlingsplan framgår vidare att:

Det är viktigt att fånga upp våldet i ett så tidigt skede som möjligt för att minska risken för upprepad våldsutsatthet (Handlingsplan 4, s. 18).

Även detta citat kan tolkas bidra till det som analyserats ovan. Det skapar en syn på den våldsutsatta kvinnan som möjliggörare av det våld som sker mot henne samt att hon är ansvarig för sin egen våldsutsatthet och att våldsutövaren inte har ett ansvar för det våld han utövar. Det kan tolkas indikera på att våldet inte upprepas eller att det upphör om hon som våldsutsatt fångas upp i ett tidigt skede, snarare än om våldsutövaren fångas upp i ett tidigt skede. Här kan tänkas att han återigen konstrueras som någon som inte är ansvarig för våldet. Olsson et al. (2019) som menar att de tolkningar som passar in i de föreställningar som finns om problemet gör att det framställs på ett sätt där vissa aspekter av problemet blir mer centrala än andra (a.a). Beroende på hur ett policydokument är skapat och hur problemet det finns till för att lösa framställs, bidrar till en samhällssyn på hur problemet blir sett på och förstått, hur subjekten blir behandlade och sedda på samt hur de tänker om sig själva (Bacchi, 2009). Utifrån det Bacchi (2009) skriver går att tolka att upptäckandet av våldsutsattheten som beskrivs i citatet ovan i handlingsplanen, reproducerar en samhällssyn kring att det är den

våldsutsatta som är ansvarig för sin våldsutsatthet samt att det är hon som ska fångas upp för att våldet ska upphöra. Samtidigt kommer detta enligt Olsson et al. (2019) eventuellt att bli den aspekt av problemet som blir mest central och som därför reproducerar samhällssynen. I vidare led kan tolkas att denna centrala aspekt som dels reproduceras genom samhällssynen, även är med och reproducerar samhällssynen. Detta påverkar hur den våldsutsatta blir sedd på samt vidare hur den våldsutsatta tänker om sig själv och att det i allra högsta grad konstruerar våldsutövaren som någon utan ansvar. Det hade kunnat bli en annan tolkning av ovanstående citat om vikten av att fånga upp våldsutövaren i ett tidigt skede för att minska risken för upprepat våldsutövande eller för upprepat våld, hade nämnts. I Linköpings handlingsplan framgår ett liknande exempel där det framgår att fokus ligger på den våldsutsatta:

Personal inom olika delar av kommunen möter regelbundet (medvetet och omedvetet) våldsutsatta vuxna och barn som bevittnat våld /.../ (Handlingsplan 1, s. 12).

Likaså ligger fokus på den våldsutsatta och våldsutövaren lämnas oproblematiserad i Örebro handlingsplan, då det talas om vikten av att arbetsgivare upptäcker eventuella anställda utsatta för våld i nära relationer:

Det är viktigt att se den potential arbetsplatsen och arbetsgivaren bör ha som kunskapsförmedlare om våld i nära relation. Att som arbetsgivare upptäcka och ställa adekvata frågor till de anställda om deras våldsutsatthet samt ha en handlingsberedskap för när den upptäcks är viktigt (Handlingsplan 2, s. 37).

Vidare beskrivs i Örebro handlingsplan vikten av att som våldsutsatt söka och få behandling för psykiska konsekvenser av sina upplevelser. Det går att se att våldsutövaren i ovanstående citat helt utesluts från att kunna vara en anställd eller kollega. Moser Hällen och Sinisalo (2018e) beskriver att det finns föreställningar om att den "ideale gärningsmannen" är stor och ond samt avvikande på ett eller annat sätt och att våld i nära relationer därför utövas av "andra män" (a.a.). Utifrån det går att tolka att handlingsplanen i och med ovanstående citat, delar dessa föreställningar om den "ideale gärningsmannen", vilket gör att han eventuellt inte omnämns som någon som kan vara vem som helst, det vill säga en anställd eller kollega. Det kan i handlingsplanen tolkas, i och med ovanstående citat, finnas ett antagande om våldsutövaren som stor och ond och som någon som inte finns mitt ibland oss. Askersunds handlingsplan framhåller att alla som är utsatta för våld har rätt till stöd och skydd från samhället, vilket återigen utelämnar våldsutövaren och i den formuleringen utesluter att han skulle vara i behov av stöd. Våldsutövaren utesluts i hela Askersunds handlingsplan, förutom när målgrupper för våld i nära relationer presenteras samt vid hänvisning till socialnämndens ansvar, trots att de framhåller att våldsutövaren är en viktig del i det preventiva arbetet. I Karlskogas handlingsplan framgår vidare att:

/.../ bakom varje våldsutsatt finns en eller flera våldsutövare /.../ (Handlingsplan 4, s. 2).

Trots att det framhävs att en våldsutövare finns, kan ovanstående citat tolkas indikera på att större vikt läggs vid att i första hand upptäcka en våldsutsatt, för att kunna upptäcka en våldsutövare. Eftersom våldsutövaren genomgående lämnas oproblematiserad i samtliga handlingsplaner, läggs varken fokus på att upptäcka honom eller våldsutövandet. Heimer et al. (2019) menar att övergreppen möjliggörs i och med den maktrelation som finns mellan kvinnor och män (a.a.) En tolkning utifrån detta är att det även med grund i ovanstående citat

anses vara den våldsutsatta som är möjliggörare för det våld som sker mot henne och att hon därför påverkar sin våldsutsatthet och att våldsutövarens våld upphör då den våldsutsatta försvinner. Det kan således tolkas vidare utifrån ovanstående citat, att samhället kan upptäcka våldsutövaren först om de upptäckt den våldsutsatta vilket även konstruerar våldsutövaren som någon som är "den andre". I Örebro's handlingsplan skrivs att våldsutövaren alltid är ansvarig för våldet och att våldsutövaren måste ha:

/.../ egen insikt i att det finns ett problem och en initial önskan att ta emot hjälp. De som själva inte ser och tar ansvar för sitt beteende, måste samhället göra vad de kan för att påverka och erbjuda hjälp (Handlingsplan 2, s. 11).

En möjlig tolkning av ovanstående citat är att våldsutövaren inte har insikt i att han är en våldsutövare eller att våldsutövandet ens är ett problem, vilket leder till att han inte anser sig vara i behov av hjälp. Utifrån det som framgår av Olsson et al. (2019) om Foucaults teori om dominerande synsätt, men även utifrån det Moser Hällen och Sinisalo (2018e) beskriver om att föreställningar om den "ideale gärningsmannen" gör att en våldsutövare ses som avvikande och som "den andre" (a.a.), kan tolkas att kunskap och makt i samhället påverkar och förklarar att våldsutövaren inte ser sig själv som en våldsutövare. Det kan tänkas att eftersom han inte har insikt i att han är en våldsutövare som utövar våld mot den kvinna han har en relation med blir samhällets ansvar att påverka och erbjuda hjälp. Samtidigt är det samhällets kunskap och makt som tolkas ligga bakom våldsutövarens syn på sig själv och att handlingsplanen, som Bacchi (2009) menar skapar och formar de problem de finns till för att lösa och aktivt reproducerar samhällsnormer (a.a.), genom sina framställningar och formuleringar även de, reproducerar den bild av och framställning av våldsutövaren, som bidrar till att han inte förmå se sig själv som en våldsutövare.

6.3 Vilka lösningar presenteras i handlingsplanerna och vilka antaganden ligger till grund för de lösningar som presenteras?

Under detta avsnitt presenteras de lösningar som handlingsplanerna presenterar samt vilka antaganden som kan tänkas ligga till grund för dessa. Dessa presenteras under tre rubriker: samverkan och helhetssyn, kunskap och kompetens samt våldsförebyggande arbete, rutiner och information.

6.3.1 Samverkan och helhetssyn

Samtliga handlingsplaner lyfter fram *samverkan* och *vikten av en helhetssyn* som lösningar för att få en kommun fri från våld i nära relationer. Det går att se att handlingsplanerna nämner många av de fem framgångsfaktorerna som Norén och Printz (2016) framhåller, som verksamma i arbetet med våld i nära relationer. Samverkan mellan olika myndigheter är avgörande för att främja en samsyn inom myndigheten, samt för att bidra till en kommunal helhetssyn över vilka behov som våldsutsatta kvinnor har, för att kunna forma stöd och insatser som täcker behoven (Ekström 2018b; Haeseler 2013). I enlighet med det som Ekström (2018b) lyfter fram, framgår även i handlingsplanerna att samverkan och en helhets- och samsyn på problemområdet är avgörande för att kunna erbjuda rätt och adekvat stöd och hjälp åt hjälpsökande. Utifrån Bacchi (2009) som menar att lösningarna kan avslöja vad som är det egentliga problemet, kan ett antagande som kan tänkas ligga till grund för samverkan och helhetssyn som lösning, vara att samverkan och helhetssyn hos professionella som arbetar med våld i nära relationer, inte är tillräcklig eller inte fungerar som önskat.

Det kan även utifrån Bacchi (2009) tolkas att det både inom socialtjänsten, men även mellan socialtjänsten och andra myndigheter och organisationer brister i samsynen på våld i nära relationer, vilket gör att det varken finns en gemensam helhetssyn på problemområdet och därmed inte heller en samsyn kring vilka insatser och lösningar som krävs för att kunna förebygga och förhindra våldet. En möjlig tolkning är att bristen på detta kan leda till att det i det sociala arbetets praktik blir svårt att tolka problemet våld i nära relationer samt vilket stöd och vilka insatser som krävs och är nödvändiga att erbjuda och att det i vidare led påverkar stödet som ges till den enskilda individen. En möjlig tolkning utifrån det som Ekström (2018b) och Haeseler (2013) menar om att en helhetssyn försvårar att stöd formas för att täcka behov, är att stöd och insatser i brist på en helhetssyn inte täcker de behov av stöd och hjälp som finns kring våld i nära relationer. En tolkning som står i likhet med det Ekström (2018b) menar, är att om det inte finns en samsyn på problemområdet, försvårar det skapandet av en helhetssyn. Om det vidare saknas en fungerande samverkan kan det ses påverka både kunskapen om våldet och de behov som uppstår i samband med våld. I förlängningen kan det även tänkas att stödet påverkas på ett sätt som varken gynnar socialsekreterare, som kan ha svårt att tolka sitt uppdrag, eller den våldsutsatta. Vid avsaknad av en fungerande samverkan påverkas således hela det sociala arbetets praktik.

6.3.2 Kunskap och kompetens

I samtliga handlingsplaner lyfts kunskap och kompetens fram som en förutsättning att kunna ge stöd och hjälp i arbetet med våld i nära relationer. I Örebro och Linköpings handlingsplaner lyfts det exempelvis fram att det krävs fortlöpande insatser för att säkerställa att personal har kunskap om våld och dess konsekvenser och Ödeshögs i handlingsplan menas att personal ska ges grund- och vidareutbildning kring våld i nära relationer. Motalas handlingsplan belyser att personal som arbetar med handläggning och uppföljning av ärenden enligt SoL samt personal som utför insatser enligt SoL ska ha teoretisk kunskap om våld i nära relationer samt förmåga att kunna tillämpa dessa i praktiskt arbete. I Linköpings, Örebro och Karlskogas handlingsplaner framgår att kunskap om våldets mekanismer och konsekvenser är viktigt. Med grund i det som Heffernan et al. (2014) påtalar, har handlingsplanerna en viktig funktion i att representera kunskap och kompetens om våld i nära relationer hos professionella. Detta för att samla kunskap som vidare kan tolkas påverka möjligheten till samverkan och helhetssyn. I likhet med det som SOSFS 2014:4 och Heffernan et al. (2014) framhåller, lyfter samtliga handlingsplanerna alltså att enhetlig och gemensam kunskap och kompetens är viktigt i arbetet med våld i nära relationer. Då handlingsplanerna lyfter fram detta som en lösning kan det antas finnas ett antagande om att våld i nära relationer är ett komplext problem att det kräver särskild kunskap och kompetens för att kunna bistå med stöd och hjälp.

Det kan även anses vara av vikt att det finns särskild kunskap och kompetens för att arbetet likt det som Heffernan et al. (2014) menar, inte ska riskera att hamna på enskilda socialsekreterares eller professionella att bistå med egna attityder och uppfattningar i bedömningen av vilket behov av stöd och hjälp som ska ges. Utifrån att handlingsplanerna lyfter fram kunskap och kompetens i likhet med SOSFS 2014:4 och Heffernan et al. (2014), skulle det i sin tur kunna tänkas att det sociala arbetets praktik påverkas av handlingsplanerna. Å ena sidan kan socialsekreterare uppleva sitt handlingsutrymme begränsat som en följd till vad handlingsplanerna innehåller och vilka ramar de ger i arbetet med våld i nära relationer, å andra sidan som att handlingsplanerna verkligen är verknings- och betydelsefulla för att stöd och hjälp till våldsutsatta och våldsutövare inte ska präglas av socialsekreterares egna attityder och uppfattningar, utan att insatser och professionella bedömningar ska ske sakligt och vara rättssäkra.

6.3.3 Våldsförebyggande arbete, rutiner och information

I Linköpings, Örebro och Karlskogas handlingsplaner framhålls *våldsförebyggande arbete* som ytterligare en lösning. Det framgår att en del i det våldsförebyggande arbetet är att utmana föreställningar och normer om makt, maskulinitet och om kvinnor och flickors självbestämmande. Övriga handlingsplaner lyfter inte fram våldsförebyggande arbete i lika stor utsträckning. Denna lösning kan anses bekräfta en strukturell förklaringsmodell till våld, som vissa av handlingsplanerna tidigare lyft fram och likaså att våld hör samman med makt och maskulinitet och att kvinnor och flickor inte har självbestämmande. Ett antagande som ligger till grund för denna lösning, kan vara att handlingsplanerna bekräftar att det finns samhällsliga strukturer, normer och maskulinitet i samhället som rättfärdigar våld mot kvinnor och flickor. Denna lösning kan utifrån en tolkning vara den enda av nämnda lösningar som fokuserar kring våldsutövaren och vilken även grundar sig i den strukturella förklaringsmodellen till våld. Enligt Moser Hällen och Sinisalo (2018e) behövs tydliga rutiner och handlingsplaner för socialtjänsten som tar hänsyn till de utmaningar som varje enskild verksamhet möter i arbetet med våld i nära relationer (a.a.). Linköpings, Örebro, Karlskogas, Askersunds och Ödeshögs handlingsplaner presenterar vikten av *relevanta välkända rutiner* kring arbetet med våld i nära relationer som en lösning. Motalas handlingsplan nämner inte vikten av relevanta välkända rutiner, men nämner att handlingsplanen är ett styrdokument i arbetet med våldutsatta och våldsutövare.

Ännu en lösning som presenteras i samtliga handlingsplaner är vikten av *lättillgänglig information* om kommunens arbete med våld i nära relationer. Det står i Ödeshögs handlingsplan att det ska finnas lättillgänglig information till våldutsatta, medan det i Linköpings, Örebro, Karlskogas, Motalas och Askersunds handlingsplaner står att informationen även ska rikta sig till våldsutövare. I Örebro handlingsplan framgår vikten av att genom kunskapsförmedling öka tilltron till myndigheter samt kunskap om egna rättigheter och detta för att sänka trösklar för att söka hjälp. Norén och Printz (2016) menar att *lättillgängliga vägar in till stöd, hjälp och skydd* för både våldutsatt och våldsutövare kan vara en lösning för att förhindra och förebygga ytterligare utsatthet för våld. I fem av sex handlingsplaner skrivs att den lättillgängliga informationen ska rikta sig till våldutsatt och våldsutövare, vilket då kan antas bidra till att förhindra och förebygga våld. Ett antagande som kan antas ligga till grund för denna lösning är att information om stöd och hjälp idag inte är lättillgänglig och att det får konsekvenser för huruvida våldutsatta och våldsutövare söker hjälp.

7. Diskussion och slutsatser

Det övergripande syftet med studien har varit att genomföra en kritisk granskning av hur sex svenska kommunala handlingsplaner framställer våld i nära relationer. Vidare har studien syftat till att studera huruvida handlingsplanerna kan tänkas påverka det sociala arbetets praktik. För att uppnå syftet med studien har en kvalitativ textanalys gjorts. För att studera antaganden och premisser som konstrueras i policy- och styrdokument har den kvalitativa textanalysen kombinerats med Carol Bacchis "What's the problem represented to be" (WPR). Följande frågeställningar har använts för att besvara syftet: Vilka framställningar om våld i nära relationer förekommer i handlingsplanerna? Hur påverkar framställningarna och utformningen av handlingsplanerna det sociala arbetets praktik och vilka konsekvenser får detta? De framställningar som framkommit i föreliggande studie är att våld förklaras genom en strukturell förklaringsmodell. Det går även se att handlingsplanerna ibland frångår denna förklaringsmodell och förklarar att det finns individuella orsaker till våld. Det kan å ena sidan visa på att handlingsplanerna inte förminskar en maktobalans mellan kvinnor och män och

samtidigt bekräftar att det finns samhälleliga strukturer som legitimerar våld mot kvinnor. Å andra sidan bidrar handlingsplanerna till en statisk syn på den våldsutsatta kvinnan när de samtidigt saknar ett intersektionellt perspektiv. Framställningen av förklaringsmodellen och orsaken till våld blir därmed inte konsekvent. Handlingsplanerna framställer våldsutsatta kvinnor som en homogen grupp med liknande egenskaper och behov, vilket i sin tur bidrar till att de befäster och upprätthåller könsstereotypa föreställningar om våldsutsatta kvinnor. En tolkning som har gjorts efter den kritiska granskningen är att den våldsutsatta kvinnan framställs som ostabil och hjälplös. Handlingsplanerna har ett genomgående fokus på den våldsutsatta kvinnan vilket gör att ansvaret för att våldet ska upphöra ligger på henne. När den våldsutövande mannen genomgående utesluts, har han varken ansvar för våldet eller för att det ska upphöra. Han framställs som "stor och ond" och således inte som någon som finns mitt ibland oss. En slutsats är att ovanstående tolkningar stöds av Bacchis (2009) teori om att handlingsplaner kan avslöja vem eller vad som är det verkliga problemet och vem som bär ansvaret.

Hur påverkar framställningarna och utformningen av handlingsplanerna det sociala arbetets praktik och vilka konsekvenser får detta? Det går se att handlingsplanernas genomgående fokus på den våldsutsatta kvinnan och att de håller henne ansvarig för att våldet ska upphöra, leder till att stöd och insatser i första hand riktas till henne snarare än till den våldsutövande mannen. Å andra sidan går det se att stöd och insatser inte riktas till alla våldsutsatta kvinnor utan endast till de som faller inom ramen för hur en våldsutsatt kvinna förväntas vara och hur hon framställs - ostabil och hjälplös. För att som professionell kunna ge stöd och insatser måste den våldsutsatta kvinnan därmed "passa in" i den framställning om henne som är framträdande. Detta snarare än att i det sociala arbetets stöd och insatser utgå från varje enskild våldsutsatt. Våldsutsatta kvinnor som varken av professionella eller av sig själva anses passa in i konstruktionen, exkluderas därmed från stöd och hjälp vilket är i likhet med det Murray och Powell (2014) menar sker vid avsaknad av ett intersektionellt perspektiv. Även Ekströms (2012) teori om att stöd och insatser utformas utifrån konstruktionen av den våldsutsatta kvinnan bekräftar vår tolkning. Heffernan, Blythe och Nicolson (2014) visar på att handlingsplaner är avgörande i arbetet med våld i nära relationer och föreliggande studies handlingsplaner kan ses fylla en viktig funktion i att möjliggöra och underlätta det sociala arbetets praktik. Handlingsplanerna kan i likhet med Eliasson och Ellgrim (2006) påverka professionellas förståelse, uppfattning och tolkning av problemområdet och bidra till en helhetssyn som enligt Ekström (2018b) är avgörande för möjligheten att erbjuda rätt och adekvat stöd. De kan även bidra till att samla kunskap kring våld i nära relationer vilket underlättar arbetet och möjliggör för professionella att ge stöd och hjälp.

Ett resultat som studien gett och som Murray och Powell (2009) även har funnit, är att handlingsplanerna skiljer sig åt i framställningar och utformning och att det i sin tur får konsekvenser för vilka som ges stöd och vilket stöd de ges. Eftersom handlingsplaner har en så stor inverkan på det sociala arbetet är det av stor vikt att förhålla sig till det Bacchi (2009) menar om att handlingsplaner faktiskt kan bidra till att reproducera ett problem istället för att åtgärda det (a.a.) samt att en handlingsplan är en avspegling av det omgivande samhällets normer och värderingar (Bacchi, 1999). Det är värt att reflektera kring den makt som ansvariga för upprättandet av en handlingsplan har. Trots att intentionen och syftet med handlingsplanerna är att våld ska upphöra, kan de istället riskera reproducera såväl normer och värderingar som stereotypa föreställningar om mäns våld mot kvinnor i nära relationer. Detta leder till att handlingsplanerna reproducerar de samhällsnormer och stereotypa föreställningar om den våldsutövande mannen som bidrar till att han inte förmå se sig som en våldsutövare samt möjliggör för våldet att fortsätta. Detta kan även leda till att insatser inte

utvecklas för att täcka behov av stöd hos såväl våldsutsatt som hos våldsutövare. Nilsson (2009) menar i likhet med vår slutsats att beroende på hur våldet förklaras, bortförklaras det på olika sätt av den våldsutsatta kvinnan och den våldsutövande mannen (a.a.).

Vi vill med vår studie inte förringa handlingsplanernas betydelse för det sociala arbetet med våld i nära relationer, utan lyfta vikten av att de är utformade på ett medvetet sätt för att underlätta det sociala arbetets praktik. Vi vill vidare inte heller förringa att handlingsplanerna ska ha ett fokus på den våldsutsatta utan menar att det är betydande att stöd och insatser ska ges till alla våldsutsatta kvinnor. Vi har i vår studie problematiserat kring handlingsplanernas fokus. Vi visar på att beroende på var fokus ligger kan detta få konsekvenser för vem som utmålas som problemet med våld i nära relationer samt att det bidrar till skapandet och producerandet av diskursen kring våld i nära relationer. Att utelämna den våldsutövande mannen kan tänkas leda till att han inte ska talas om inom diskursen våld i nära relationer och att det leder till att föreställningar om honom som någon utan ansvar för våldet, reproduceras. En fråga blir då vad som hade hänt om den våldsutövande mannen varit handlingsplanernas fokus då det talades om våld i nära relationer? Hade andra typer av stöd och insatser utformats och hade detta på sikt kunnat leda till att synen på våld, att vara våldsutsatt och våldsutövare förändrats vilket gjort att fler våldsutsatta och våldsutövare fått stöd? Handlingsplanerna påverkar det sociala arbetets praktik och diskursen kring våld i nära relationer som handlingsplanerna upprätthåller och bidrar till blir en referensram att förhålla sig till inom det sociala arbetet. Det sociala arbetet fokuserar utifrån detta på våldsutsatthet snarare än på våldsutövande. På kvinnan snarare än på mannen. Och visst får det konsekvenser.

7.1 Tips på framtida forskning

Det vore intressant att i framtida forskning studera hur socialsekreterare och andra professionella upplever sin möjlighet att ta stöd av och förhålla sig till handlingsplaner om våld i nära relationer i det praktiska sociala arbetet. Samt se huruvida handlingsplanens framställningar påverkar socialsekreterares syn på och uppfattning och våld i nära relationer. Detta för att se om handlingsplanerna möjliggör eller försvårar arbetet med våld i nära relationer. Det vore även intressant att studera huruvida, och på vilket sätt, socialsekreterare arbetar med våldsutövare.

8. Referenslista

Amnesty. (u.å.). *Våld mot kvinnor*. Hämtad 2019-11-12 från <https://www.amnesty.se/vara-rattighetsfragor/kvinnors-rattigheter/vald-mot-kvinnor/>

Andersson, S. (2014). *Om positivism och hermeneutik*. Lund: Studentlitteratur AB.

Blomberg, S., Hultqvist, S. & Petersson, J. (2016). Socialpolitik och socialt arbete. I A, Meeuwisse., H, Swärd., S, Sunesson. & M, Knutagård. (red.) (2016). *Socialt arbete: en grundbok*. (s. 215 - 233). (3., [rev. och utök.] utg.) Stockholm: Natur & Kultur.

Bacchi, C. (1999). *Women, policy and politics. The construction of policy problems*. [Elektronisk resurs]. Hämtad från https://books.google.se/books?id=WjLjlo_UJUUC&hl=sv&source=gbs_ViewAPI&printsec=frontcover&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

Bacchi, C. (2009). *Analysing policy. What's the problem represented to be?* Australien: Pearson Education.

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.

Burr, V. (1995). *An introduction to social constructionism*. [Elektronisk resurs]. Hämtad från <http://www.urbanlab.org/articles/Articles%20S.%20Mayor/methodologie/-%20An%20Introduction%20to%20Social%20Constructionism.pdf>

Börjesson, M., & Rehn, A. (2009). *Makt*. Malmö: Liber.

Connell, R., & Pearse, R. (2015). *Om genus*. (Tredje upplagan). Göteborg: Didalos AB.

Ekström, V. (2012). Inte bara kvinna: Våldsutsatta kvinnor och deras behov av stöd – konstruktioner och komplikationer i svenskt offentligt tryck. *Retfærd. Nordisk Juridisk Tidsskrift*, 35(3): 51 - 68

- Ekström, V. (2018a). Socialtjänstens ansvar enligt lagstiftningen. I E, Sinisalo. & L, Moser Hällén. (red.). *Våld i nära relationer socialt arbete i forskning, teori och praktik*. (s. 101 - 108). (Första upplagan). Stockholm: Liber.
- Ekström, V. (2018b). *Det besvärliga våldet: Socialtjänstens stöd till kvinnor som utsatts för våld i nära relationer*. (Avhandling, Linköpings universitet, Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier). Hämtad från <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:957007/FULLTEXT01.pdf>
- Eliasson, M & Ellgrim, B. (2006). *En kunskapsöversikt – mäns våld mot kvinnor i nära relationer*. Sveriges kommuner och landsting. Hämtad från <https://webbutik.skl.se/sv/artiklar/mans-vald-mot-kvinnor-i-nara-relationer-en-kunskapsöversikt.html>
- Enander, V. (2014). Socialtjänstens ansvar. I Heimer, G.M., Björck, A. & Kunosson, C. (red.). *Våldsutsatta kvinnor: samhällets ansvar*. (s. 153 - 180). (3. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Fejes, A. & Thornberg, R. (red.) (2009). *Handbok i kvalitativ analys*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- Fejes, A., & Thornberg, R. (2015). Kvalitativ forskning och kvalitativ analys. I Fejes, A., & Thornberg, R. (red.). *Handbok i kvalitativ analys*. (s. 16 - 41). (Andra upplagan). Stockholm: Liber.
- Foucault, M. (2008). *Diskursernas kamp*. Eslöv: Brutus Östlings bokförlag Symposion.
- Frenzel, A. (2014). *Brott i nära relationer. En nationell kartläggning*. Hämtad från Brottsförebyggande rådet: https://www.bra.se/download/18.9eaaede145606cc8651ff/1399015861526/2014_8_Brott_i_nara_relationer.pdf
- Gemzöe, L. (2017). *Feminism*. (Andra upplagan). Falun: Bilda förlag.
- Haeseler, L A. (2013). Improving Service Practices: Collaborative Care for Women of Abuse, *Journal of Evidence-Based Social Work*, 10 (1), s. 10-18. DOI: 10.1080/19371918.2011.597301
- Harste, G. & Mortensen, N. (2007). I H. Andersen & L. B. Kaspersen (Red.), *Klassisk och modern samhällsteori*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Heffernan, K., Blythe, B. & Nicolson, P. (2014). How do social workers understand and respond to domestic violence and relate this to organizational policy and practice? *International social work*, 57 (6), s. 698 – 713. DOI: 10.1177/0020872812453188
- Heimer, G.M., Björck, A. & Kunosson, C. (red.) (2014). *Våldsutsatta kvinnor: samhällets ansvar*. (3. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Heimer, G., Björck, A., Albért, U. & Haraldsdotter, Y. (2019). *Våldsutsatta kvinnor - samhällets ansvar*. (4. uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Hirdman, Y. (1988). *Genussystemet - reflexioner kring kvinnors sociala underordning*. [Elektronisk resurs] (49-63). Hämtad 2019-12-01 från <http://ub016045.ub.gu.se/ojs/index.php/tgv/article/viewFile/1490/1303>

Hoefler, A. & Fearon, J. (2014). *Conflict and violence: Assessment paper: Benefits and Costs of the Conflict and Violence Targets for the Post-2015 Development Agenda*. Hämtad från https://www.copenhagenconsensus.com/sites/default/files/conflict_assessment_-_hoefler_and_fearon_0.pdf

Holmberg, C., Enander, V & Lindgren, A-L. (2015). Ett litet ord betyder så mycket. Alliansregeringen, Handlingsplanen och betydelseförskjutningar av begreppet mäns våld mot kvinnor. *Sociologisk Forskning*, 52 (3), s. 257–278. Hämtad från: <http://du.diva-portal.org/smash/get/diva2:855304/FULLTEXT01.pdf>

Isdal, P. (2001). *Meningen med våld*. Stockholm: Gothia.

Johnsson-Latham, G. (2014). Mäns våld mot kvinnor i ett globalt perspektiv. I Heimer, G.M., Björck, A. & Kunosson, C. (red.) (2014). *Våldsutsatta kvinnor: samhällets ansvar*. (s. 19 - 42). (3. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Kastling, L-Å. (2018). Mäns våld och kvinnors motstånd. I E, Sinisalo. & L, Moser Hällén. (red.). *Våld i nära relationer socialt arbete i forskning, teori och praktik*. (s. 304 - 318). (Första upplagan). Stockholm: Liber.

Mattsson, T. (2011). *Våldets komplexitet och gamla paradigmer. Om utmaningar och svårigheter i arbetet med våld i nära relationer*. (Meddelande från Socialhögskolan; Vol. 2011, Nr. 5), (Research Reports in Social Work; Vol. 2011, Nr. 5). Socialhögskolan, Lunds universitet.

Mattsson, T. (2015). *Intersektionalitet i socialt arbete. Teori, reflektion och praxis*. (2. uppl.) Malmö: Gleerups Utbildning.

Moser Hällén, L. & Sinisalo, E. (2018a). Varför ska vi fråga om våldsutsatthet? I E, Sinisalo. & L, Moser Hällén. (red.). *Våld i nära relationer socialt arbete i forskning, teori och praktik*. (s. 67 - 72). (Första upplagan). Stockholm: Liber.

Moser Hällén, L. & Sinisalo, E. (2018b). Mäns våld mot kvinnor i nära relationer i en samhällskontext. I E, Sinisalo. & L, Moser Hällén. (red.). *Våld i nära relationer socialt arbete i forskning, teori och praktik*. (s. 15 - 26). (Första upplagan). Stockholm: Liber.

Moser Hällén, L. & Sinisalo, E. (2018c). Vad är mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer? I E, Sinisalo. & L, Moser Hällén. (red.). *Våld i nära relationer socialt arbete i forskning, teori och praktik*. (s. 27 - 52). (Första upplagan). Stockholm: Liber.

Moser Hällén, L. & Sinisalo, E. (2018d). Socialnämndens handläggning av våld i nära relationer. I E, Sinisalo. & L, Moser Hällén. (red.). *Våld i nära relationer socialt arbete i forskning, teori och praktik*. (s. 109 - 133). (Första upplagan). Stockholm: Liber.

Moser Hällén, L. & Sinisalo, E. (2018e). Vem är den våldsutsatta? I E, Sinisalo. & L, Moser Hällén. (red.). *Våld i nära relationer socialt arbete i forskning, teori och praktik*. (s. 53 - 64). (Första upplagan). Stockholm: Liber.

Murray, S. & Powell, A. (2009). "What's the Problem?" - Australian Public Policy Constructions of Domestic and Family Violence. Sage publications, 15(5), 532 - 552. doi:10.1177/1077801209331408

Nilsson, G. (2009). *Könsmakt eller häxjakt? : Antagonistiska föreställningar om mäns våld mot kvinnor*. Institutionen för kulturvetenskaper, Lunds universitet. Hämtad från <https://lup.lub.lu.se/search/ws/files/5816481/1468593.pdf>

Norén, J. & Printz, E. (2016). *Framgångsfaktorer i kvinnofridsarbetet. En undersökning av utvecklingen av arbetet mot våld i nära relationer i kommuner*. Sveriges Kommuner och Landsting. Hämtad från <https://webbutik.skl.se/bilder/artiklar/pdf/7585-398-7.pdf>

Nordborg, G. (2014). Mäns våld mot kvinnor. I Heimer, G.M., Björck, A. & Kunosson, C. (red.) (2014). *Våldsutsatta kvinnor: samhällets ansvar*. (s. 43 - 72) (3. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Olsson, J., Berg, M., Hysing, E., Kristianssen, A. & Petersén, A. (2019). *Policy i teori och praktik*. (Upplaga 1). Lund: Studentlitteratur.

Regeringskansliet (2017). *Regionalt uppdrag att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor*. Hämtad från <https://www.regeringen.se/49ec6d/contentassets/67d219781c214cbca37ff384235c65e4/regionalt-uppdrag-att-forebygga-och-bekampa-mans-vald-mot-kvinnor.pdf>

Socialstyrelsen (2016). *Våld. Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*. Hämtad från <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2016-6-37.pdf>

SOSFS 2014:4. *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer*. Hämtad från <https://www.socialstyrelsen.se/regler-och-riktlinjer/foreskrifter-och-allmannarad/konsoliderade-foreskrifter/20144-om-vald-i-nara-relationer/>

SOU 2006:65. *Att ta ansvar för sina insatser. Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor*. Stockholm: Socialdepartementet. Hämtad från <https://www.regeringen.se/49b6ab/contentassets/a38094c362f24ad8a7151f3748012158/att-ta-ansvar-for-sina-insatser.-socialtjanstens-stod-till-valdsutsatta-kvinnor-sou-200665>

SOU 2015:55. *Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck*. Stockholm: Socialdepartementet. Hämtad från <https://www.regeringen.se/49c72e/contentassets/738becd6961e4a3d8d986c00b8c8bc9e/nationell-strategi-mot-mans-vald-mot-kvinnor-och-hedersrelaterat-vald-och-fortryck-sou-2015-55.pdf>

Thurén, T. (2003). *Sant eller falskt? Metoder i källkritik*. Krisberedningsmyndighetens utbildningsserie 2003:7. Hämtad från <https://www.msb.se/RibData/Filer/pdf/20180.pdf>

Vetenskapsrådet (u.å.). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Vetenskapsrådet (2018). *Den europeiska kodexen för forskningens integritet*. Berlin: All European Academies. Hämtad från

https://www.vr.se/download/18.7f26360d16642e3af99e94/1540219023679/SW_ALLEA_De_n_europeiska_kodexen_f%C3%B6r_forskningens_integritet_digital_FINAL.pdf

Westlund, I. (2009). Hermeneutik. I A, Fejes. & R, Thornberg. (red.) *Handbok i kvalitativ analys*. (s. 62 - 80). (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Widén, P. (2009). Kvalitativ textanalys. I A, Fejes. & R, Thornberg. (red.) *Handbok i kvalitativ analys*. (s. 136 – 153). (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Wolvén, L. (2000). *Att utveckla mänskliga resurser i organisationer: om ledarskap, organisering, kultur och kompetens*. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1.

Handlingsplan 1.

Linköping kommun. (2018). *Handlingsplan mot våld i nära relationer och hedersrelaterat förtryck*. Hämtad från <https://www.linkoping.se/contentassets/0a01594492374f54b79d4c697be81abf/handlingsplan-mot-vald-i-nara-relationer-och-hedersrelaterat-fortryck.pdf?49ec6d>

Handlingsplan 2.

Örebro kommun. (2017). *Handlingsplan mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck*. Hämtad från <https://www.orebro.se/download/18.17bd677b15a180b3e7e28e/1488528439521/Handlingsplan+mot+v%C3%A5ld+i+n%C3%A4ra+relation+och+hedersrelaterat+v%C3%A5ld+och+f%C3%B6rtryck+2017-2024.pdf>

Handlingsplan 3.

Motala kommun (2013). *Handlingsplan – Våld i nära relationer*. Hämtad från: <https://docplayer.se/1915936-Handlingsplan-vald-i-nara-relationer-socialnamnden-motala-kommun.html>

Handlingsplan 4.

Karlskoga kommun (2017). *Handlingsplan avseende socialnämndens arbete mot våld i nära relation*. Hämtad från <https://www.karlskoga.se/download/18.6ed2aef8163cbd1b5417dc1/1528783310821/%C3%84rende%2012.%20Svar%20till%20socialn%C3%A4mnden%20om%20%C3%A4skande%20i%20samband%20med%20antagande%20av%20handlingsplan%20mot%20v%C3%A5ld%20i%20n%C3%A4ra%20relation.pdf>

Handlingsplan 5.

Ödeshögs kommun (2018). *Handlingsplan med riktlinjer avseende våld i nära relationer, människohandel och hedersrelaterat våld*. Hämta från

<https://www.odeshog.se/download/18.421f7e0816662b0123c2c9b6/1551166618638/Handlingsplan%20V%C3%A5ld%20i%20n%C3%A4ra%20relationer.pdf>

Handlingsplan 6.

Askersund kommun (2015). *Handlingsplan - våld i nära relationer*. Hämtad från <https://www.askersund.se/download/18.1d0389cf152c00eb35a59fb6/1474875304554/Handlingsplan%20-%20V%C3%A5ld%20i%20n%C3%A4ra%20relationer>